

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖR

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

Det Wrangelska

Släktmötet

Den stora internationella adelsfamiljen Wrangel har i dagarna hållit släktmöte i Stockholm, hvarvid den svenska grenen fick mottaga släktingar från Ryssland, Tyskland och Holland. Personerna å vår gruppbild, tagen utanför Riddarhuset, där förhandlingarna angående släktens familjestiftelse försiggingo, äro:

1. Friherrinnan Wrangell f. v. Löwitz,
2. friherrinnan Wrangel v. Brehmer, f. Ehrensvärd, 3. fröken Jeanne Wrangell, 4. grefvinnan König, f. Wrangel, 5. friherre F. Wrangel, Ellinge,

6. friherre Oscar Wrangel, Blankenburg, 7. excellensen friherre Wrangel, Ryssland, 8. grefve Fredrik Wrangel, Stockholm, 9. friherrinnan I. v. Wrangel, f. v. Stockhausen, Stettin, 10. friherre Erich Wrangel från Holland, 11. friherrinnan M. v. Wrangell, geb. Luduchoff, 12. friherre Robert Wrangel, Berlin, 13. friherre Fritz v. Wrangel, Berlin, 14. friherrinnan v. Wrangel, f. v. Lösewitz, 15. friherre Fritz v. Wrangel, Sehmen, Ostpreussen, 16. friherre W. v. Wrangel, Sehmen, 17. friherre Sergeii v. Wrangell, Estland.

DEN WRANGELSKA SLÄKTEN, FÖRSAMLAD TILL MÖTE I STOCKHOLM. GRUPPBILD TAGEN UTANFÖR RIDDARHUSET.
A. BLOMBERG FOTO.

ÅRETS · TOLF · KAPITEL

Huru höja vårt folks arbetsglädje?

Ett kapitel i en nationell tidsfråga.

PRISTAFLINGSAMNET för augusti: Huru höja vårt folks arbetsglädje? har visat sig i en alldeles särskild grad intressera våra läsare och inspirera till deltagande i täflingen; det gäller ju också här en nationell tidsfråga. Mellan sextio och sjuttio täflingsuppsatser ha inkommit, däribland flere, som innehållit goda och tankvärda uppslag. Efter noggrant jämförande och öfvervägande beslöt redaktionen att tilldela priset åt en uppsats, hvars författare är folkskollärare Albert Thorell från Göteborg. Pristagaren

Prisbelönad uppsats af Albert Thorell.

har som statsstipendiat besökt Tyskland i och för studiet af yrkesföreläsningsskolorna därstädes och är författare till arbeten om yrkesundervisningen i olika länder m. fl. och kan därför med sakkunskap tala om den yrkesundervisning han anser som ett villkor för höjande af vårt folks arbetsglädje. Utom herr Thorells värdefulla uppsats ha vi satt oss i tillfälle att publicera värdefulla artiklar i frågan, dels af den kända skaparinnan af Svensk hemslöjd, fröken Lilli Zickerman, dels af författarinnan Gustava Svanström.

NEDANFÖR MITT fönster ligger en "stadens materialgård" — hvad staden heter, spelar måhända ingen roll. Därnere ha allt som oftast några män sin sysselsättning. De äro "stadens arbetare" och sin sysselsättning där anse de troligen vara identisk med arbete.

Här om dagen skulle de hålla några spänner salt i en vattenvagn. Åtminstone tror jag, att det hvita ämne, de handterade, var salt. Allt-nog, efter mycket förberedande parlamentärerande ställde sig en karl på en stega med 3 à 4 pinnar, en började ösa saltet ur ett större fat i en spann, en tredje åskådade denna procedur och tog ändtligen spannen, då den blifvit fylld, och bar den till mannen på stegen, som tömde innehållet i vagnens vattenbehållare. Hvar och en af de tre arbetarna hade på detta sätt ständigt två sysslolösa åskådare. Alla tre gjorde tillsammans en mans arbete. Nej, inte ens det, ty en man hade ej haft anledning att städe afbryta arbetet för att kunna sköta en intressant konversation.

En bagatell. Ja väl, i och för sig. Men om det arbetas så på många ställen rundt om i landet, på många arbetsplatser och af tusentals arbetare af olika slag och i olika samhällsställning, då blir det ej längre en bagatell. Det blir till en nationalförlust af allvarligaste art.

Hur arbetas det i Sverige? På våra byggen, i våra fabriker, på de större egendomarnas åkervidder, i våra skolor, på affärskontoren och i verkstäderna? Plikttroget, ärligt, duktigt i tusentals fall, det är sant. Men — ändå? Det är inte blott den längre drifna arbetsfördelningen, som gör, att arbetsresultatet, äfven rent kvantitativt taget, blir bättre låt oss säga i Tyskland, i England, i Förenta staterna. Nej, arbetsintensiteten är i dessa länder en helt annan än i Sverige. Våra immigranter veta detta. Äfven den, som blott har åsett, hur det kan arbetas utanför vårt land, kan intyga detsamma, och den jämförande statistiken talar sitt ovederläggliga språk, hvad det arbete beträffar, hvars resultat kan fixeras i siffror och tal.

Mellan Europas stater har det ju i det stora hela taget rådt fred under snart en människo-ålder, trots alla krigsförberedelser eller, om man hellre så vill, tack vare dessa. Men är

ej freden skenbar endast? Råder ej en oafbruten, seg, intensiv kamp mellan folken på det ekonomiska området i stället, en kamp, i hvilken den svagare är dömd till undergång lika oundvikligt, som om han lede nederlag efter nederlag på slagfältet? Äro ej tullar o. d. de skyddsmurar, med hvilka man söker hindra den anstormande fienden? Men murar och vallar båta föga, om inga stridbara trupper finnas, och ett folk, hvars medlemmar ej producera mer än de nätt och jämnt behöfva, eller, som det då i verkligheten troligen blir, icke ens det, kan i längden ej bestå i den ekonomiska täflingskampen folken emellan, trots alla konstlade skyddsmedel.

Det är dystra siffror, som framläggas för vårt land, hvarje gång dess debet och kredit summeras samman, hvarje gång dess införsel- och utförselsiffror i all sin nakenhet ställas mot hvarandra. Ännu ha vi ej haft glädjen att se något öfverskott till vår favör. För oss är resultatet alltid negativt. Bokslutet visar alltid att Sverige åter har blifvit några miljoner kronor fattigare, fast vi exporterar vår malm och våra skogar, fast vi plundra vårt land så, att man ibland måste sluta ögonen för att slippa se förödelsens styggelse, då man på järnvägsresor far igenom vissa delar däraf. Det blir brist ändå. Men hvad mer? Vi ha kredit. Bristen täckes. Den enskilde lånar, kommunerna låna, staten lånar. Guldströmmen flyter åter tillbaka till Sverige, och det sorglösa lifvet fortsättes. — Men nästa år måste ännu mera malm och ännu mera skog exporterar, ty räntorna ha åter vuxit.

Det är vägen utför och slutet är själfklart. Såvida ej vägen åter bär uppåt, såvida vi icke ta nya tag, såvida vi icke aflöcka utländingen hans stridskonst och slå honom med hans egna vapen. I denna strid är det blott ett vapen, som duger. Det är arbete. När hvar och en producerar mer än han förbrukar och ej tvärt om, då blir segern vår. Då blir det vår tur att låta arbetsöfverskottet förvandlas till guld.

Huru skall då vårt folks arbetsintensitet höjas?

Det gifves många slag af arbete. Men det synes mig, som om det strängt taget det oakadt gifves blott två slags arbetssätt, trälens och konstnärens. Detta är polerna och mellan

dem finnas många gradationer. I det praktiska lifvet äro mellanformerna de vanligaste, men det betydelsefulla är, med hvilket af de båda motsatta arbetssätten likheten i hvarje enskildt fall är störst.

Trälen hatar sitt arbete. Den verkliga konstnären älskar sitt arbete. Trälen arbetar, så länge han fruktar uppsyningsmannens piska. Konstnären lefver för sitt arbete, går helt upp i det, offerar allt för det: han skyr ingen ansträngning, förr än han nått det bästa möjliga. Arbetet, som för trälen innebär ett straff, ger konstnärens lif innehåll och glädje.

Hvilken är då skillnaden mellan trälarbete och konstnärligt arbete? Hvad är det, som gör, att konstnären med sådan glädje och därför också med sådan oerhörd intensitet går till sitt arbete? Han får lof att nedlägga något af sig själf, något af sin innersta personlighet däri. Det är detta, som adlar hans arbete och skiljer det från trälens mekaniska, evigt enahanda, försoffande släp.

Och därmed har jag sökt finna ett svar på frågan, hur vårt folks arbetsglädje skall höjas. Jag ser ej bort ifrån, att i vissa fall och för vissa arbetsområden andra svar skulle kunna ges, men det stora, allmänna svaret det blir: Låt så många som möjligt få ett arbete, i hvilket de kunna nedlägga något af sitt eget jag, ett arbete, som tager deras tankekraft, deras uppfinningsförmåga i anspråk, ett, om man så vill, producerande och ej blott reproducerande arbete, och de skola få kärlek till sitt arbete, de skola få erfara något af konstnärens skaparefröjd och arbetsglädje. De skola då också kunna undvara många glädjekällor, som äro lika ruinerande för deras ekonomi som för deras kropp och själ. Frågan om förkortad arbetstid är ej längre så brännande för den, som finner en verklig tillfredsställelse i sitt arbete. Fysisk och psykisk trötthet inställer sig också långt senare. Arbetet är ej längre ett straff för den från paradiset utdrifna människan, utan den härliga gåfva, genom hvilken man, efter fattig råd och lägenhet, gör lifvet dragligt — och kanske mer än så.

Men jag vet mycket väl, att för hvarje besvarad fråga inställer sig en eller flera nya frågor, som kräfva lösning. Och i detta fall

Ärade husmodrar!

De som köpa utaf
Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl
få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade
speceriaffärer.
Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.
Vördsammast Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.

Inreg. Varumärke.

Öfver berg och dal.

Af Anders Österling.

VANDRA, medan tiden är,
allt är storm och start,
öfver blanka tinnar bär
molnens morgonfart!
Nya himlars heta vin
står i bägarn skänkt,
rymdens blåa baldakin
smattrar solbestänkt.

Taga världen segerglad,
hej, med våld i famn,
lefva i en fjärran stad
under annat namn!
Som en annan än jag är
vidga jagets ring,
och i hundrafaldt begär
svärma rundtomkring!

Ja, din låt förstår jag nog,
muntra hornsinal,
klunga du i vildgrön skog
öfver berg och dall
Blott som oron under ron
hör du än mig till,
blott som fager underton
jag dig älska vill.

Hellre blir jag där jag är,
ger till ro mig råd,
ty den djupa våren lär
spira först som nåd.
Kärlfint som en blomstersaft
stiger utan kif,
djupa vår, din läkekraft
i ett stilla lif.

visa sig, att någon af traktens folkskollärare, sedan han vid Nääs eller annan lämplig anstalt under ett par, tre sommarmånader genomgått en kurs i landbrukets teori och praxis, skall befinnas lämplig att meddela denna elementära, men dock så viktiga landbruksundervisning. Frågan kan lösas.

Hvad som nu sagts om landbruket och dess höjande gäller i tillämpliga delar också industrien, särskildt handverksindustrien. I vårt land har gjorts alldeles för litet för yrkesskicklighetens höjande. Äfven för detta ändamål behövas skolor, men verkliga fackskolor. Vi ha redan mer än nog af s. k. allmänbildning. I hvarje gathörn träffar man på människor, som tala ett par främmande språk, människor som läst tillräckligt för att bli blaserade och komma med stora anspråk, men för litet för att kunna göra en för fosterlandet nyttig insats i lifvet. Det är inte sådant folk, vårt land behöfver, utan varmhjärtade och inom ett visst område, sitt eget arbetsområde, kunniga och skickliga män och kvinnor. Ett af medlen att af ungdomen dana sådana statsmedborgare är goda fackskolor eller än bättre — fackligt anordnade medborgarskolor.

Det behöfves yrkesskolor af vidt skilda slag, skolor som utbilda officerarna i det produktiva arbetets krigshär, skolor som utbilda under-

officerarna, men också skolor för de enkla männen i ledet. Målet för dessa senare skall vara: ingen okunnig, håglös och föga arbetsduglig bottensats i samhället. Det har vårt lilla land ej råd till. Men under skickliga arbetsledare och med en klarsynt, intresserad och af arbetsglädje fylld arbetarestam skall vår industri och vårt handverk med heder kunna bestå i täflingskampen.

När vi gå att på allvar ordna vårt yrkesskoleväsen, behöfva vi ej trefva oss fram. Andra länder ha gjort försöksarbetet, vi kunna skörda frukterna. Vi kunna studera och jämföra och välja ut det för oss lämpligaste. Passa ej Frankrikes och Hollands handverkskolor, i hvilka ungdomen helt får lära sitt yrke, för våra förhållanden, och detta är nu min öfvertygelse, så kunna vi vända oss till Tyskland och Österrike. Tysklands yrkesskoleväsen börjar ju bli rätt känt hos oss, åtminstone vissa detaljer af detsamma, och det är värdt att studeras, så rikt, så mångskiftande och så väl utbildadt som det är, men äfven Österrike har gjort oerhördt mycket för yrkesutbildningen. Och i ett afseende står Österrike utan allt tvifvel främst på hela jorden, däri, att det systematiskt organiserat hela denna undervisningsgren, så att Österrike har att erbjuda ett väl genomtänkt system af yrkesskolor af sinsemellan mycket olika art och anordning. Det utmärkande för de lägre fackskolorna både i Tyskland och Österrike är emellertid, och det är i detta afseende de böra tjäna oss till föredöme, att de ej vilja ersätta mästareläran, utan blott komplettera denna. Därigenom vinnes jämte många andra fördelar äfven den, att dessa skolor ej bli så dyra, att de redan därför ej kunna komma till stånd.

Härmed har jag också antydt, att skolorna ej kunna göra allt, då det gäller yrkesskicklighetens höjande. Det behöfs också i vårt land en lärlingslag, som regelbinder förhållandet mellan mästare och lärlingar, som gifver de senare vissa garantier för att de skola få lära sitt yrke grundligt och de förra garanti för att den lärling, mästaren sålunda kostat undervisning på, också skall stanna kvar hos honom viss tid och därigenom med sitt arbete lämna ersättning för den undervisning, han erhållit. Många tecken tyda på att här i Sverige tiden snart är mogen för en sådan lag.

Så har jag i allra största korthet sökt ge ett svar på frågan: Huru höja vårt folks arbetsglädje? Det är svar på denna fråga, sedd från en viss synpunkt, och jag vågar tro, att det är det centrala i problemet, som här förts fram. Därmed har jag ej förbisetts vare sig betydelsen af att tillfälle beredes de unga att inom Sveriges gränser få bruka sin egen torfva, om de så vilja, ej heller de på arbetsglädjen inverkan faktorerna: tillräcklig arbetslön, trefna, sunda arbetslokaler, måttlig arbetstid m. m.

Allt detta har betydelse. Men ser man bort från allt skiftande, från alla blomståndigheter, så skall man finna, att ju mer vårt folk fostras till arbetsduglighet, till att åstadkomma ett kvalificeradt arbete, ett arbete, i hvilket något af den egna personligheten kan nedläggas, ett konstnärligt arbete alltså, dess mer skall arbetsglädjen och därmed också arbetsintensiteten stiga bland vårt svenska folk.

Men det ligger fara i dröjsmål, och det är snart tid äfven för oss att gå från ord till handling. Kampen, vi måste gå till, är kampen för vår nationella själfständighet, hotad denna gång ej af utländska krigshärlar, men af utländskt kapital. Det är på tiden, att vi börja återeröfra vårt eget land.

framställer sig genast spørsmålet: På hvad sätt skall vårt folk i det stora hela taget kunna få ett mera innehållsrikt arbete?

Det står inga volymer mig till buds, då jag går att försöka besvara frågan, blott några korta spalter. Men kanske jag dock kan göra mig förstådd. Felet hittills synes mig ha varit, att vi svenskar i ett mycket stort antal fall låtit oss nöja med att utföra själfva grofgörat, det enklare, simplare arbetet, som blott fordrar muskelkraft, om ens det. Vi exportera råvaror och halffabrikat, men det kvalificerade arbetet, det finare, intelligenskräfvande arbetet, det låta vi utländingen utföra. Inte alltid, men förfärande ofta.

Och härmed klarna riktlinjerna. Vi måste ställa om att vi på alla arbetsområden få en stab af kunniga, väl utbildade arbetare, som kunna utföra ett gediget, smakfullt och intelligenskräfvande arbete. Vi måste åter låta handverket, så långt görligt är, blomstra upp och blifva, icke handverk blott, utan ännu hellre konsthandverk. Vi måste ha en driftig handelskår, som med energi, vakenhet och kunnskap på nya vägar söker förmånlig afsättning för Sveriges produkter. Vi behöfva tusentals driftiga småbrukare rundt om i våra svenska bygder, som med insikt och skicklighet sköta sina åkertegar, som förstå att vaket ge akt på hvad tiden kräfver och hvad som bäst lönar sig, som sätta en glädje i att för hvarje år öka åkrarnas, ängarnas och de små ladugårdarnas afkastning.

Nästan hvart blicken vändes, till de mest skiftande arbetsområden, blir svaret likartadt: Lär folket, lär de breda lagren att göra sitt arbete på ett fullkomligare sätt, att söka nya vägar, att pröfva, hvad som är gagneligast för vinnande af ett godt arbetsresultat, och arbetsglädjen skall komma af sig själf och med arbetsglädjen äfven arbetsifver och därmed stegrad produktion på alla de olika arbetsfälten.

Att detta icke är tomma hypoteser visar en Rösiös verksamhet. Men det må sägas, att om vi än här i Sverige blott ha en Rösiö, så ha vi dock ej så få jordbrukets apostlar, som fylla en stor mission, hvar och en i sin trakt. Själf har jag sett, hur tack vare en serie tändande, upplysande föredrag tröga, likgiltiga jordbrukare vaknat upp och med intresse och ej utan framgång tillämpat rationellare metoder vid sina landbruks skötande. Det har väl i hufvudsak varit de yngre, som rönt en sådan inverkan, men det är på ungdomen vi hoppas. Det är den, som med sitt arbete skall bygga upp ett nytt, blomstrande Sverige.

Men det är ej nog att i enstaka kurser några få träffas. Nej, vi måste nå alla dem, som skola bruka och vårda Sveriges jord. Hur detta skall ske? Hvarför inte låta ungdomen på landsbygden i 16—18 års åldern samlas ett par gånger i veckan under vintermånaderna för att bland annat lära sig de enklaste grunderna för åkerns och skogens och kreaturens rationella skötsel. Det gäfvos nog då äfven tillfälle att värma de unga sinnena till kärlek till hembygd och fosterjord. De skolor, vår landsbygd behöfver, ej blott för några få, utan för de många, det är på det praktiska lifvet syftande medborgarskolor, skolor, som nå ungdomen i den åldern, då sinnet är som mest mottagligt för intryck och då intrycken etsa sig fast för lifvet.

Men åter stå vi vid nya problem. Hvarifrån få skickliga, hängifna lärare för landsbygdens ungdom? Äfven det problemet är icke olösligt, blott god vilja finnes. På många ställen skulle man utan tvifvel kunna erhålla yngre, bildade, kunniga landbrukare att meddela denna fackundervisning. I många fall skall det helt säkert

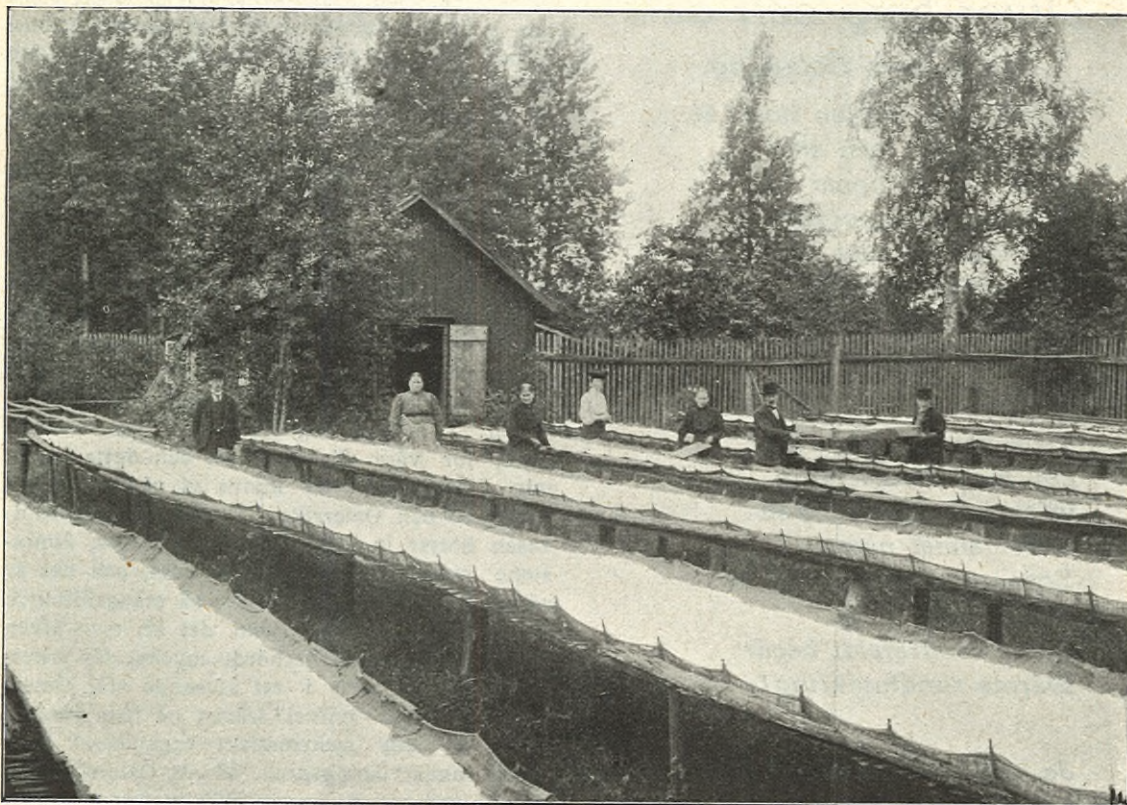

**KÖP KOCKUMS
HYGIENISKA**
Utvändigt blå, invändigt hvita
PANSAR-Emaljerade GRYTOR.
Starka. Prisbilliga.

Cerebos Salt

tillverkad af filtrerad saltlake i hygieniska fabriker.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

VAXET UTBREDDT PÅ BLEKE.

I vaxblekeriet.

FRÖKEN HANNA SANDELL.

DET LÅG en tunn molnslöja öfver himmelen, då jag häromdagen spände fuxen för kärran och kuskade af till Skogsberg, ungefär 1 km. från Sälsjö, för att ta i närmare skärskådande vårt enda vaxblekeri, bedrifvet såsom verklig industri. En notis i en ortstidning hade några dagar förut fäst uppmärksamheten på det och väckt mitt intresse.

Tretton à fjorton km. hade jag att åka, en vacker väg mellan mörka doftande granar eller böljande sädesfält, där lärkan drillade i outtröttliga tonrullningar. Efter hand höjde sig det hvita diset, försvann in i det himmelsblå, dracks upp af solen likasom. Det sista vägstycket färdades jag i det grannaste solsken, flödande från en molnfri himmel.

Den lilla ljusgröna, splitternya villan till höger om vägen, med sina hemtrefliga glasverandor och omgifven af de vackraste tallar, på toppen af en liten sluttning var så väl beskrifven på förhand, att jag strax kände igen den. Jag körde därför utan tvekan upp på gården, hejdade sprakfålen utanför köksdörren och ropade ett diskret "hallå!" inåt.

Strax visade sig en liten behändig tjänstepiga på tröskeln.

"Fröken är nere i blekeriet," sade hon. "Men jag skall gå efter henne."

"Åhnej, kan jag inte få söka upp henne därnere, det är just där jag vill se henne. Men — hästen —"

Jag var litet orolig för fuxen som bara är 5 år och ganska gladlynt. Den lilla i dörren såg inte ut att vara vuxen ett nappatag med min gode Don.

"Den tar Johansson hand om," sade flickan genast.

Ett besök hos fröken Hanna Sandell, Sveriges enda vaxblekerska.

"Ja. Bara han kan — —"

"Johansson jo? Joo då!"

I tonen hade Johansson sitt betyg. Han var tydligen en allbetrodd auktoritet, ett s. k. faktotum.

Så kom Johansson, och både fuxen och jag kände oss ögonblickligen lugnade och belättna.

Efter tösens anvisning vandrade jag därefter af nedåt dällden, kom ned till en rödstruken byggnad och ett högt spjälstaket, blef varse ett anslag med påskrift "Förbjuden ingång för obehöriga" och — steg oförskräckt in i det allra heligaste.

Det var halfdunkel därinne, en mild doft af honung och blommor slog emot mig, borta vid ena kortväggen skymtade jag en stor pannmur, mystiskt öfvertäckt, där framför en rymlig, aflång bassäng, full af vatten, för öfrigt i alla hörnen en hel del verktyg, enkla nog men dock obegripliga. Dörrarna utåt det kringgårdade området stodo på glänt, jag sköt djärft upp dem på vid gafvel och trädde ut i det egentliga vaxriket.

Honungsdoften var här söt och stark, massor af gnistrande hvitt, som långa band af osmältbar alpsnö, lågo utbredda på ställningar — kareler fick jag sedan veta att termen löd — i solen, utsändande och mottagande glans och doft af solstrålarna.

Härute fann jag ändtligen den jag sökte, fröken Hanna Sandell, vår enda svenska vaxblekerska.

"Hvilket härligt material att behandla," sade jag, då vi vandrat en stund upp och ned bland karelerna, och jag sträckte begärligt ut min hand efter den doftande, hvita alpsnö.

Men då höjde fröken Sandell ögonblickligen varnande fingret.

"Bara se och inte röra!" sade hon. Och så tillade hon skrattande: "Det där har jag verkligen gått och väntat på, jag tyckte rent af det började dröja för länge. Här kommer dagligen besökande, egentligen fler än jag hinner med, hitlockade af den där notisen i

tidningen, de låta ej alls hejda sig af anslaget härutanför med förbudet —"

"Precis som jag!" sade jag skuldmedvetet och sotto voce.

"Och vanligtvis är det det första de göra att rusa fram med ett förtjust utrop och ta tag i vaxet. Det tål det emellertid ganska illa vid."

"Ja naturligtvis! Men säg mig nu, hvad gör ni egentligen med det här solblekta vaxet? — Hur det behandlas får jag naturligtvis inte försöka forska i?"

Fröken Sandell smålog igen, ett leende fullt af humor och — tjuvpojke skulle jag vilja säga.

"Neej, den konsten är det så godt som monopol på, det fordras blodsband för att få lära sig den. — Hvad jag gör med det? — Jo, alla Sveriges apotekare ha skickat mig vax, gult och smutsigt och fullt är det, när det kommer, hvitt och vackert och rent få de det åter. Men hvad de ha det till, kan jag verkligen inte upplysa om. Salfvor och mixturer kanske. Så kan man göra vaxstaplar också. Inte de där hårda, hvita, som komma in från utlandet och säkert äro ej så litet uppblandade med annat stoff, utan sådana där gamla hederliga, gula, honungsdoftande vaxstaplar som är det allra vackraste i en riktig svensk julgran. Min mor gjorde mycket sådana där vaxstaplar. Äfven vanliga ljus, tjocka och höga, riktiga kyrkljus kunde hon förfärdiga. Förr i världen var ju vaxljusfabrikationen en stor industri. Både i hemmen och i kyrkorna — mest i kyrkorna — hade man riklig användning för vaxljusen. Men så kom stearinljusen och trängde ut nästan allt hvad vaxljus heter."

"Likasom stearinljusen nu i sin tur hålla på att utträngas af de elektriska lågorna. Det är ju som under folkvandringarnas tid. Goterna trängde ut romarna och hunnerna trängde ut goterna."

"Ja. Men deras tid kan måhända komma ännu en gång. — Jag menar vaxljusens, inte hunnernas. Ska vi hoppas åtminstone."

"Fröken kan alltså också göra vaxljus?"

"Ja, fastän jag inte ännu skaffat mig lämpliga grejor till det. Jag har ej hunnit med mera än att bleka till medicinbruk ännu så länge. Men i min barndom — eller första ungdom rättare sagdt — fick jag lära af min mor att göra vaxljus också."

"Frökens mor hade vaxblekeriet före er alltså?"

"Ja. Och före henne var det hennes äldre syster, sedermera fru Fogelberg, mor till kaptenen vid Djursholmsbanan, ni vet. Och före henne var det min mormor, och före henne min morfar."

"Åh! Ett slags fideikommiss alltså. Det var det fröken menade med blodsbandet. — Och före honom?"

"Jo, den förste vaxblekaren i Sverige införskrefs från utlandet af Gustaf III. På den tiden var vaxljusfabrikationen högt i rop. Han hette Wolfram och anlade en vaxfabrik vid Sundbyberg. Hos honom lärde sig min morfar, Erik Runstedt, stammande från en gammal god bergsmansläkt, konsten. Sedan han varit verkmästare en tid hos Wolfram, antogs han som föreståndare för en nyanlagd fabrik nere i Eksjö, hvilken fabrik snart nog blef hans egen. 1830 kom han till Eksjö. Den gamla vaxblekargården i Eksjö, som de nu vilja ha till museum, har väl fröken hört talas om?"

"Åhjo. Och skrivit om med. Jag ber att få hänvisa till Idun n:o 46 år 1907. — Alltså, efter denne Erik Runstedts död fortsatte änkan industrien? Och sedan döttrarna? Men hvarför lämnade ni gården i Eksjö då?"

Hvarje husmoder bör prenumerera på Barngarderoben
Pris för helt år 3 kr.: halft år kr. 1:60. Lösnummer 30 öre.

Hvarje sömmerska likaså. 12 häften årligen.

PÄRMAR
till IDUN 1909 och föregående år
tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldröck kr. 1:50 Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

“Efter min mormors död inköptes gården af min morbror, Fredrik Runstedt, arläggare af Runstedtska färgerifabriken i Vrigstad. Min mor och min moster, som lärt sig vaxblekeriet, voro båda gifta och bosatta på annan ort. Då mormor slutade med bleket, fingo dottrarna taga till sig de grejor och verktyger som funnos. Min mor bodde uppe i Hults socken, en half mil från järnvägsstationen med samma namn, midt uppe i urskogarna. Gudomligt vackert var där, men —! Efter mina föräldrars död var det ingen möjlighet för mig att kunna sitta kvar däruppe i tystnaden och ensamheten. Då köpte jag det här lilla stället. Släktingar, bosatta inte så långt härifrån, gjorde att trakten drog. Själftva blekeriet och alla grejorna till det har jag fört med mig från Hult. Det är första året jag försöker mig här, och jag trifs väl. Läget för vaxet är det allra lämpligaste. Och vädret har ju också varit sällsynt gynnsamt. Inte ett enda år kan jag minnas, att vaxet blifvit så tidigt färdigt som det lär bli i år.”

“Det är väl ett roligt arbete? Vackert tycks det då vara; åtminstone, som sagdt, materialet, och poetiskt med. Härute i en idyllisk naturs hägn går fröken och sköter sitt arbete under trastars och lärkors sång. Hör bara!”

Just nu kommo några djupa trashvisslingar från granskogen på andra sidan spjalstaketet. Fröken Sandell log, ett litet vemodigt löje.

“Ja, det är nog bra,” sade hon en smula dröjande. “Men — det är dock endast för traditionens skull jag tagit upp det. Min verksamhet var egentligen en helt annan. De senare åren har jag varit föreståndarinna för den Carnegieska hushållsskolan i Göteborg. Förut hade jag liknande verksamhet i London.”

“Åhå. Då är detta bra smått och instängdt kanske?”

“Ja, nog har jag varit van vid 'vidare vyer,' som det heter. Men allt går ju, när man ser det som sin plikt. Själftva arbetet tycker jag om.”

“Har inte fröken legat af sig med vaxbleket under 'de vidare vyernas' år?”

“Åhnej, mina semestrar har jag alltid ställt så, att jag kunnat komma hem och hjälpa mor och far med bleket. Och förresten, har man en gång kunnat det, så går handlaget ej ur.”

“Och hur ställer sig det ekonomiska resultatet?”

Fröken Sandell teg en stund och skakade sorgmodigt på hufvudet. “Ja, det borde vi helst inte tala om. I år har jag ju bara fått kosta på och kosta på. Men äfven annars är ekonomien den mörka punkten i allt detta vackra hvita. Ni kan själf tänka er, då förr i världen det betalades 60 öre för blekning af 1 skålp. vax, och man nu endast får 1 kr. — ja t. o. m. 80 öre har det varit ett tag — för ett kg. Det bär sig ju ej, så mycket arbete, påpasslighet och omtanke som vaxet fordrar för att bli fullt oklanderligt.”

“Men öka priset då! Alla andra sätta ju upp —”

“Jag lär nog bli tvungen till det. Jag måste ju existera på mitt arbete. Så är det en sak till: om en apotekare skickar låt oss säga t. ex. 100 kg. smutsigt vax, så fordrar han att få 100 kg. rent vax tillbaka, beräknar ej, att en del måste gå af i smältning och omsmältning. Balansen får jag alltså släppa till af eget förråd.”

“Det där synes mig knappast vara riktigt juste! — Finns det ingen mer i hela Sverige som kan denna konsten?”

“Det kan jag verkligen svara nej på. Ännu

en utöfvare af yrket finns visserligen, men han har för en del år sedan köpt en filial af vårt vaxblekeri, utan att dock kunna förskaffa sig konsten i yrket. Ty vaxet kan nog handteras på olika sätt. Däremot har jag ju en konkurrent i det utländska vaxet, som föres in. Dock förhåller sig saken med detta så, att det billiga utländska vaxet egentligen ej är vax utan *ceresin*, en paraffinsort, och det fullgoda vaxet ställer sig alltför dyrbart i tull, 15 proc. af värdet förutom den ordinarie tulltaxan.”

“Fröken ämnar bo här om vintrarna också?”

“Ja. Endast för vintermånaderna ta en plats liknande mina föregående kan jag ju ej. Och redan i april börjar vaxet komma. Det sysselsätter mig sedan till fram i augusti, september. Men jag har tänkt ta emot ett par tre inackorderingar möjligen. Här är ju så vackert, och jag är ej van vid ensamhet och overksamhet. Till och med nu har jag några stockholmskor som bor hos mig.”

“Och fröken hinner sköta det med?”

“Ja, om sommaren börja ju dagarna kl. 5, om det gäller. Mina fröknar äro för öfrigt så rara och snälla, de lätta bara lifvet för mig. Intresserade för vaxblekeriet äro de också.”

Vi hade nu hunnit upp från “karelernas” landamären. Den lilla jungfrun syntes däruppe i köksdörren, hon stod och spejade neråt dällden med ett oroligt, spörjande uttryck i sitt näpna ansikte.

“Det börjar lida mot middag,” säger fröken Sandell och ser på sin klocka. Annie är väl rädd att jag inte ämnar bry mig om att titta till maten i dag.”

Jag har ju fått se och höra hvad jag önskar, har alltså intet skäl att uppehålla längre.

Fröken Sandell följer mig ner dit där fuxen står och betar. Hon är intensiv djurvän.

“Jag önskar jag hade ett vaxblekeri. Och kunde konsten,” säger jag och sätter mig tillrätta i vagnen. “Det är ett förtjusande arbete synes det mig. Hvad jag förstår mig på åtminstone. Och sällsynt väl lämpadt för kvinnor.”

Fröken Sandell ler, medan hon skakar min hand till afsked.

“Ja, allt har ju sina sidor,” säger hon. “Men hur som helst så tycker jag det vore skada, om vaxblekeriet skulle bli ett terra incognita i Sverige. Jag för min del känner det som ett arf från fäderna, ett pund som ej får kastas bort obrukadt. — Och det ekonomiska blir det väl någon råd med. Jag får väl göra som fröken säger: höja.”

ULLA LINDER.

Konsten i hemmet.

Ett kapitel om tillvaratagandet af konstens skönhetsvärden för vårt dagliga lif.

SÅ LYDER PRISÄMNET för oktober i vår serie “Årets tolf kapitel” och uppmana vi alla dem af våra läsare, som ha något att säga i frågan, att genom Idun framlägga detta för vår läsekrets. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunsspalter, insändes till *Iduns redaktion, Stockholm, senast den 31 augusti* och förses med påskrift: “*Iduns artikeltäfling*”. För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns oktobernummer.

Stockholm den 1 augusti 1910.

Redaktionen af Idun.

Stockholms stadsfullmäktiges ordf. dr S. v. Friesen talar till skyttarna från Renberget på Skansen.

EN ONSDAGSAFTON för några dagar sedan hördes musik borta vid svängningen af Nybroviken. Där kommo några ryttare, ett ståtligt standar smälde för vinden, och efter detta vandrade ett imponerande tåg af män, led vid led, många af dem medaljprydda. Det var skyttarna, eliten från våra frivilliga skytteförbund ute i hela landet, som den dagen samlats för att fira det svenska frivilliga skytteväsendets halfsekeljubileum. Där kommo småländingar, västgötar, skåningar, norrländingar, alla med sina banér, där voro gamla män med bruna väderbitna ansikten och halfvuxna gossar, och nu skulle de alla upp till Skansen på medborgarfest.

Under de återstående dagarna i veckan smälde skotten flitigt på tre skjutbanor, till dess söndagen den sista juli sluttäflingarna ägde rum, hvarur som segerskytt utgick styckjunkaren G. Green, tillhörande Stockholms Skarpskytteförbund. Vid den avslutningshögtidighet med prisutdelning, som sedan ägde rum, kunde general Ugglå i sitt tal framhålla den stora utveckling som skytterörelsen och skjut-skickligheten genomgått sedan förra riksskyttetäflingen, och uttala de ljusaste förhoppningar för den frivilliga skytterörelsen, som, sedan sin förnyelse i slutet af förra århundradet, alltså gått framåt.

Redaktör Harald Sohlman, Stockholms Skytteförbunds ordf.

Riksskyttestandaret öfverlämnas till Stockholms Skarpskytteförbund.

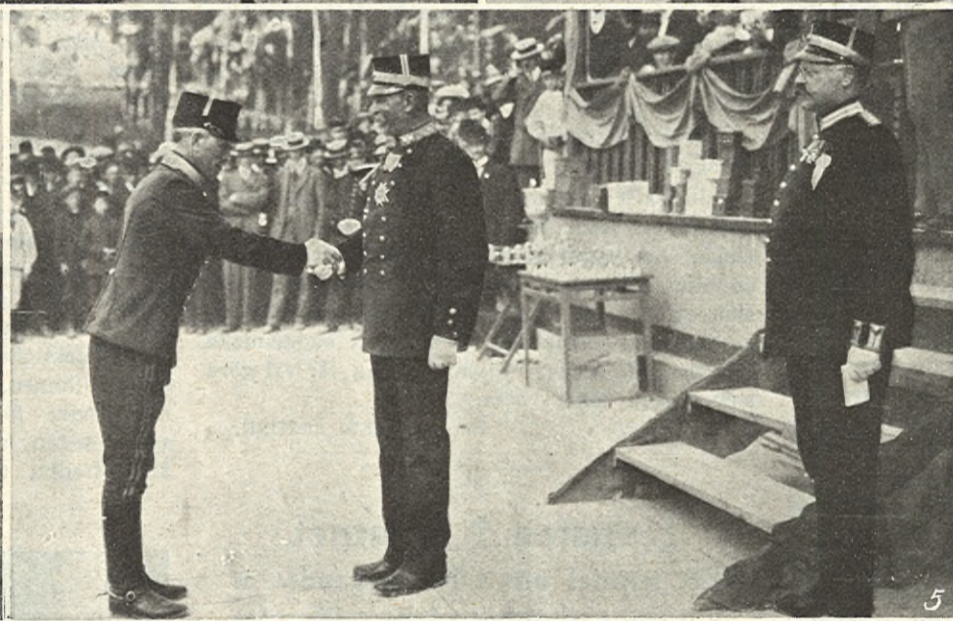

Innan 7 kr. betalas för ett snörlif, bör ifrån Franska snörlifssömmeriet i Stockholm, 1 Norrmalmstorg, 1 tr., dess illustrerade priskurant rekvireras.

Salamander alla sorter. Enhetspris 15,—
Dam- & Herr-Skodon Lyxutföring 18,—

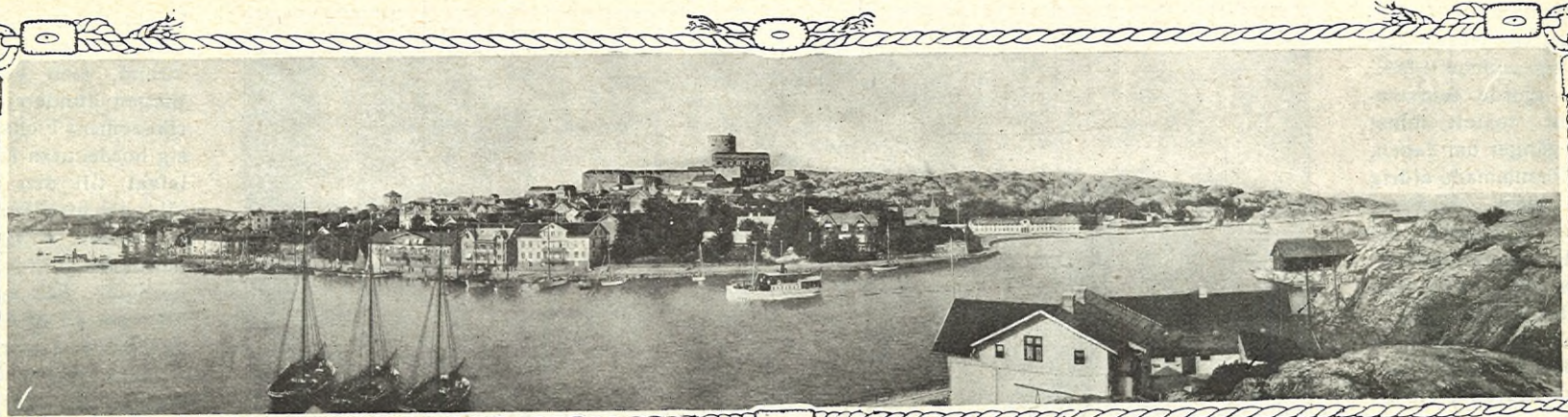

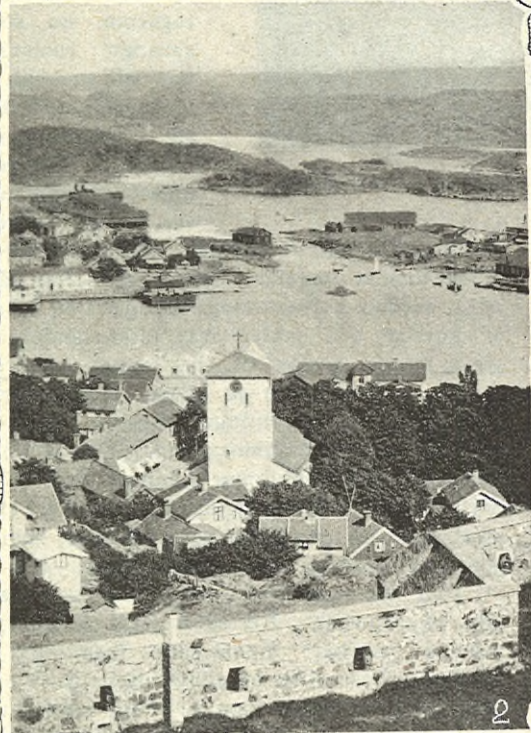
Bilder från Riksskytteveckan. 1. Samling på kajen utanför Nationalmuseum och afmarsch. 2. Skjutbanorna och tältstaden vid Skuggan. 3. Målskjutning i liggande ställning (arbetare, officerare och gemene man sida vid sida i broderlig kedja). 4. Prins Carl samspråkar med skytteveteranen kamrer Swahn. 5. General Uggla öfverlämnar priset till riksmästerskytten styckjunkaren G. Green. 6. Hr K. Felton mottager Konungens hederspris. 7. Skytteutställningen i Idrottspaviljongen. 8. Fältgudstjänst och avslutningshögtidlighet i Idrottsparken. Foto för Idun af A. Blomberg.

Där Skagerak går hvit...

Ett Marstrands kåseri

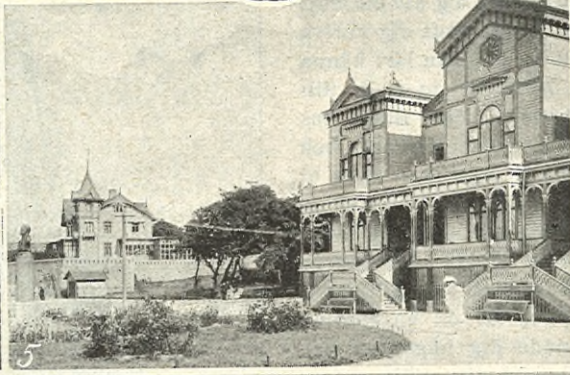
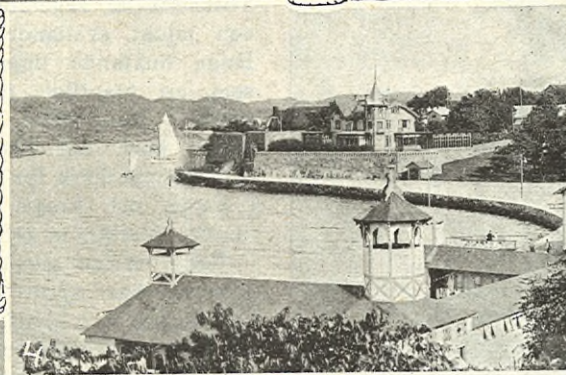

Den tiden är längesedan förbi, då Marstrand var den kungliga badorten, omskimrad af en förnämhetens gloria, som på afstånd gjorde den skrofliga klippön högst exklusiv. Då fanns det beskedliga svenskar och svenskor, som nitiskt genomkämpade somrarna i Marstrand för att det skulle lukta fint folk af dem, då de kommo tillbaka hem, på höstsidan.

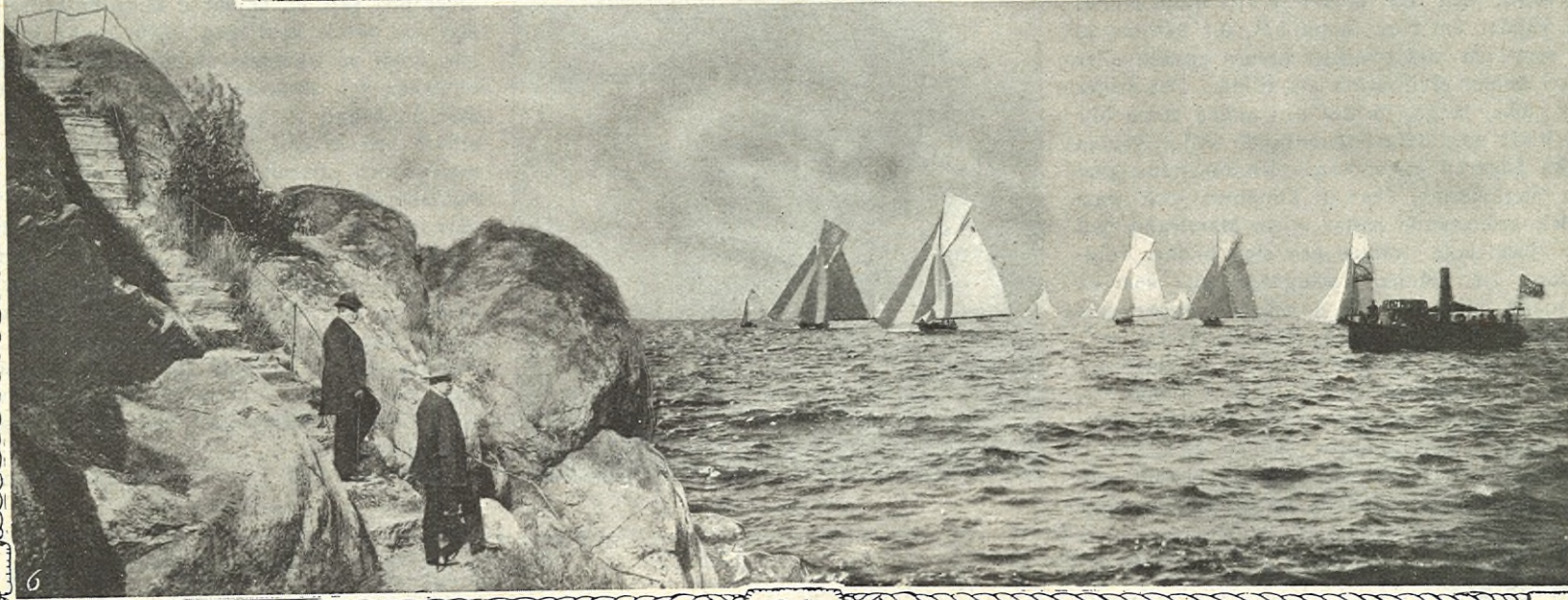
Jag tar för afgjort att det var rätt synd om dessa människor, äfven om de inte ömkade sig själfva. Deras lefnadsordning bestämdes af signalerna från "Drott" och af kungsslupens ankomst till kajen, och de visste litet eller intet om att det på andra sidan fästningen fanns en vidsträckt klippterräng, outtömlig på stigar och doftande trädjungar, och ett haf, som sjöng sin friska, trotsiga sång nedanför de slipade hållarna. Däremot hade de på sina fem fingrar allt, som alla rättrogna

1. PANORAMA AF MARSTRAND.
2. UTSIKT ÖFVER STADEN FRÅN FÄSTNINGEN.
3. KUNGSGATAN.
4. NORRA INLOP-

- PET. 5. SOCIE-TETSHUSET.
6. MARSTRAND UNDER REGATTADAGARNE. UTSIKT FRÅN "TRAPPAN".

bekännare af badsocietyetens trosartiklar ansågo comme il faut. De gjorde samvetsgrant toalett minst tre gånger om dagen, de försummade aldrig att som åskådare eller deltagare bevista majestätets tennistimme uppe vid fästningen, vara punktliga åhörare af middagskonserterna i badhusparken, hvarvid de utvalda alltid slogo en uppvakande ring kring statschefens urbana person, äta på Alphyddan, vara väggbeklädnad och kunglig bakgrund vid onsdags- och lördagssoaréerna samt åse solnedgången i kordialt sällskap med de modernaste klädningarna och de kostbaraste juvelerna.

Det hela var en oförarglig ansats att

af Marstrand skapa en kontinental badort, där furstepurpurn skulle lysa upp en smula i den svenska borgerlighetens fadda gråstämning — och illusionen här af bibehölls så länge "Drott" hvarje sommar gungade i Marstrands hamn, ty längre än till illusion kom det aldrig.

Publiken vid en badort är dock endast det tillfälliga, det kommande och försvinnande, medan det bestående är platsen själf sådan natur och förhållanden format den. Och om man då fasthåller vid att "Nordens Madeira" skall besökas och njutas för sin lufts, sina klippers och sitt salta hafs skull, men alls icke för sitt s. k. societetslif, hvilket är lika dumt och lika tomt där som annorstädes, får man ut en bit Sverige, som man börjar betrakta med nyfikenhet och slutligen blir oåterkalleligt förälskad i.

Hur ofta har det icke hänt dig att du mött människor, som i förstone förekommit dig kärva och fränstötande, men hvilka, då du lärt känna dem, intagit dig långt mera än de s. k. tillgängliga. Marstrand, liksom hela Bohusläns skärgård, är sedd på afstånd det kargaste och mest afvisande ett oöfvadt öga kan råka ut för. Där du står på ångbåtssäck och skönjer Karlstens fästning höja sig som ett jättelikt elefantgrått sjömärke bland elefantgråa klippkedjor, som ej tyckas ha ett träd, knappt en buske i sina skrefvor, får du en förnimmelse som om du närmade dig någon svensk Djäfvulsö, och du tänker i ditt stilla sinne: jag vänder om med första båt, för här ser ju ut, som om det hvarken funnes punsch eller någon annan civilisation att tillgå. Det dröjer dock icke länge, förrän ditt mulna sinne blir lika klart som de gröngnistrande böljor, genom hvilka ångaren plöjer väg. En dånande signal från ånghvisslan ekar i klipporna och fram mellan grönskande hållar stiger Marstrand med sina ljusmålade trähus och sina hundra trädgårdar. Den långa Hamngatan, slät som en dansbana, vimlar af alla de människotyper, som präglar Marstrands sommarlif: badgäster och turister, stadens ledande män från borgmästare, läkare och stadsfiskal ned till hotellvaktmästare, bärare, fiskare, skeppare och tidningspojkar. Och utefter kajskoningen gunga de ryktbara kosterbåtarna, en hel eskader med hissade snöhvita segel, som framkalla en utsökt färg effekt

GÖTEBORGSREGATTAN. FÖRSTA STARTEN PÅ AFSLUTNINGSDAGEN DEN 31 JULI. O. RINMAN FOTO.

mot det grönbåa vattnet och de massiva klippsträckningarna.

Själva staden är den kompletta idyllen, så mycket som möjligt olik den svenska småstadstyp vi lida af i dessa restaureringarnas och regleringarnas brutala tid. Små trefna gator, kantade af lagom stora hus af landtgårds- eller villatyp och hvilande i en grön dager från träd och buskar, som tränga fram öfverallt.

Det förtäljes om Marstrand att staden i forna dagar var så mäktig, att den bestod sig med två borgmästare. Det lär ha varit under sillfiskets glansperiod på 1500-talet. Då förtjä-

RENDEZVOUS.

några guldmynt ur börsen. Marstrandsön bar dessa timmar ungefär 12,000 människor på sin rygg, medan hafvet utanför gungade en eskader af kuttrar och jakter från olika länder, som godt kunde anslås till halftannat hundratal. Staden sorlade som en bikupa med svärmfärdiga bin, och svärmningen tog sin början vid tiotiden på söndagsmorgonen. Ett myller af infödingar och främlingar i luftiga kulörta och hvita sommardräkter fyllde inom en kort stund afsatserna på den jättelika amfiteater, som utgör öns terräng bakom fästningen. Det såg ut som om massor af hafsfåglar hade besatt alla klippspetsar. Ett skott från chefsfartyget ute på "flacket" signalerade "samlings", och nu började den stora eskadern sticka ut ur norra hamninloppet samt kryssa kring startplatsen. Tusenden af segeldukar, hvita som alabaster och mjukt svällande i brisen, fylkade sig på långa buktande linjer utåt hafvet. Det var som ett ofantligt, hvitskrudadt bröllopsfölje, tågande fram öfver en smaragdblå slätt, och längst bort, där himmel och haf löpte ihop, stod Hamneskärs fyr som den väntande prästen i kapp och krage. Aldrig har väl hafvet utanför Marstrand erbjudit en skönare syn!

Badorten har alltså haft sin stora dag för i sommar, har njutit af främmande tungomål, champagne och dans. Fisklägenas väderbitna och lynesstränga befolkning har varit hit öfver och sett en skynt af kulturen brusa förbi sig och vänt hem igen. Nu dunka brädspelet ånyo på societetsverandan, hvardagsflirten blommar på stigarna som förut, baden tagas åter punktligt, skvallret ger god äring åt sina odlare och de små brunbenta cameloterna ropa mornar och eftermiddagar genom stillheten sitt: "göteborgstidningar, stockholmstidningar!" ty härnere står Göteborg gifvetvis före Stockholm.

Men före och öfver allt annat stå klipporna och deras komplement hafvet. Och det är icke deras fel, om människorna, som komma hit, ej kunna vädra ut sitt dammiga jag på den grå kustgraniten eller spola sig rena i Skageracks välsignade sköte. Då ha de stackars slafvarne icke förstätt frihetskvädet, som brusar i stormar och bränningar.

Marstrand, juli.

ERNST HÖGMAN.

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lectyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till *Expeditionen af Idun, Stockholm*, erhålles inom Sverige portofritt:

Idun 1892	2:—	Idun 1908 (med julnumret)	5:50
Idun 1893 (nr 1 felas)	2:—	Idun 1909 (med julnumret)	6:—
Idun 1895 (utan julnummer)	2:—	Iduns julnummer 1894	0:20
Idun 1904 (med julnumret)	4:—	Iduns julnummer 1898	0:20
Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas)	4:50	Iduns julnummer 1905	0:50
Idun 1907 (med julnumret)	5:—	Barngarderoben 1905, komplett	2:—

LÄS!

“Gourmandskolan” och sättet att blifva gourmand.

“GEOGRAFI OCH KÄRLEK” är en kombination som — hur besynnerligt det än förefaller — tycks möjlig, åtminstone på scenen, men att samman slå geografi och kokkonst, gourmandise, förefaller måhända ännu mera nytt och originellt ur pedagogisk synpunkt. Idén är dock icke ny — den firar sin 105:te årsdag i år.

I en liten munter fransk komedi, benämnd “Gourmandskolan”, författad af tre matälskande fransmän och uppförd i början af 1800-talet på Varietéteatern i Palais-Royal i Paris, framlägges för allmänheten ett förslag till undervisningsmetod för utbildande af gourmander. Hufvudpersonen är en gourmand af klaraste vatten och han har åtagit sig att leda sin brors sons uppfostran. De första grundarna i läskonst meddelas icke efter gammal god sed genom katekes och abc-bok, utan kokböcker af allehanda slag utgöra första lektyrerna. Detta är ju ej så märkligt, men det ovanliga ligger uti, att äfven andra läroämnen grunda sig på gourmandisen — särskildt geografin.

Man går tillväga på följande sätt. I stället för att fråga: “Hvad heter hufvudstaden i Elsass?” — säger läraren: “Hvad heter den stad, hvarest vi få den bästa karpen, laxen, gäsfleverpastejen och kräftorna?” — Och lärjungens svar utan tvekan: “Strassburg”, ty det är faktiskt den enda ort, som kan berömma sig af att äga alla dessa fyra förmåner. Vidare gäller det den ort, som har de bästa änderna, den finaste kalfven och delikataste äppelgeléet, och genast blir Rouen nämnt, lika visst som Verdun blir omtaladt för sina fina brända mandlar.

Nerac har sina konserverade raphöns, Pithiviers sin pastej på kramsfågel, Troyes har sina delikata oxtungor och sin pressylta, Reims är berömdt för sina pepparkakor och sommarpäron. Detta förefaller enkelt nog att lära, men värre ställer det sig, när det gäller ett födoämne, som man får från flera håll och af samma kvalitet. Det gäller då att närmare specificera de omtalade läckerheterna, vare sig det nu gäller marinerade, gröna, hvita eller feta ostron o. s. v., och då kan intet missförstånd uppstå.

Eleven fördjupar sig allt mera i en hel labyrinth af läckerheter och får en sakkännedom, som eljes svårligen kunde inhämtas annat än på ort och ställe. Det gäller blott, att läraren äger så stora insikter, att han kan väcka ett lefvande intresse genom värdefulla detaljer.

Denna geografiundervisning förefaller både enkel och genialisk och är så mycket mera tacksam att genomföra, som barn i allmänhet ha en utpräglad smak för godsaker. Den kan sätta deras fantasi i rörelse och inpräglar i minnet namn och förhållanden vida bättre än hvad vanlig undervisning är i stånd till — det må gälla märkliga historiska tilldragelser eller annat. Småningom, sedan man behandlat sitt eget land, vidgas synkretsen, och man övergår till stora, vida världen, ty det finnes få större orter och länder, som ej ha något speciellt att bjuda på i matväg. Hamburg har sin berömda oxbringa, Ostende sin kabeljo, Holland står för minnet sammanställt med sillen, Neapel är makaronernas stad, Konstantinopel är de rökta tungornas hemvist, Florens bjuder på choklad och Zara bräddar vår bågare med maraskino.

Genom dylika kombinationer af namn och föremål blir man snart hemmastadd inom alla land och världsdelar — kanske mera än den mest energiske turist, — och den som reser i syfte att lära känna en trakt, bör således icke vända sig till de lärde utan till gourmanderna,

En grupp af den nybildade Svensk-Nederländska Föreningen samlad kring majstången vid Duindal. 1. Svenske ministern greve A. Ehrensvärd. 2. Professor J. M. Hoogvliet. 3. Fru Thérèse Boon.

Svensk-Nederländska Föreningen i Haag.

UNDER LEDNING af svenske ministern greve A. Ehrensvärd hölls nyligen ett möte i Haag, hvartill svenskar, bosatta i Nederländerna, samt för Sverige intresserade svensktalande holländare inbjudits. Tillsammans ett antal af omkring 60 personer. Bland dessa märktes många inom författar- och konstnärsvärlden framstående holländare, såsom Frederik van Eeden, Hermann Heyenbrock m. fl.

Salen, där mötet hölls, var inredd i svensk stil (Carl-Larson-möbelen). Den ena väggen pryddes af den svenska kungafamiljens porträtt omgifna af blomsterdekorationer i blått och gult, den motsatta af holländska drottningens porträtt draperadt med nederländska flaggan. Artisten Heyenbrock hade dagen till ära fyllt salens väggar med mästertligt utförda taflor alla med motiv från Sveriges natur och industri.

Mötet inleddes med afsjungandet af svenska kungs- och folksången af holländska sångerskan fröken L. Welcker. Därefter hälsade greve Ehrensvärd med några ord de närvarande välkomna, hvarpå man övergick till förhandling om stadgarna. Föreningens ändamål skall enligt dessa vara att sammanföra i Holland bosatta svenskar och för Sverige intresserade svensktalande holländare; vidare att i Holland främja svenska språket och litteraturen samt sprida kännedom om Sveriges sociala och kulturella förhållanden. Föreningen vill arbeta i detta syfte genom sammankomster och föredrag på svenska och holländska, praktiska undervisningskurser samt utgifvandet

af böcker om Sverige och dess folk. Till föreningens officiella högtidsdag valdes midsommardagen.

Därefter uttalades från holländsk sida ett tack till ordföranden samt några ord af erkännelse för att initiativet till denna förening under holländskt namn utgått från svenskt håll jämte en förhoppning om, att de båda folken i sina sträfvanden mot ett gemensamt ideal måtte kunna bli en förebild äfven för större nationer. Mötet afslutades med sjungandet af holländska kungs- och nationalsången.

Programmet var dock härmed ej slut. I hyrvagnar åkte sällskapet nu till landsstället Duindal. Då man nalkades målet, beläget en half timmes väg från Haag, såg man redan på afstånd vimplarna på en svensk majstång och den svenska flaggans blå och gula färger lysa en till mötes. De unga flickorna skyndade att utbyta sina sommartoiletter mot de svenska nationaldräkterna och spelmannen spelade upp en glad svensk folkdans på sin fela.

Inne i stugan, hållen i gammal holländsk stil, stod middagen dukad på långa bord i hästskoform, smyckade med blommor i gult och blått samt nederländska färgerna. Under måltiden utfördes svensk och holländsk musik för fiol och piano.

Efter middagen valdes styrelse som följer: greve A. Ehrensvärd, ordförande, professor J. M. Hoogvliet, vice ordförande, fru Thérèse Boon, sekreterare, konsul J. Folkard von Scherling, skattmästare, och direktör Kamerlingh.

THÉRÈSE BOON.

Svensk-Nederländska Föreningens lokal i Haag. Exteriör och samlingsrum.

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder figur fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Norrländsgatan 16, Stockholm,

Mönsteraffären “Chic”.

kockarna. Han skall besöka salutorgen i stället för biblioteken och vid hemkomsten med allt nit sprida kännedom om nya maträtter och matorter — likasom man sätter en ära i att från utrikes ort hemföra "souvenirer" och tekningar af antika minnesmärken. —

Ungefär sådant är innehållet i ofvan omtalade komedi och författaren profeterar på sistone om ett framtidens Frankrike, ett kokkonstens förlofvade land. —

Det fordras i sanning ett lefvande intresse för att kunna så uppgöra hela system och planer för utvecklande af smaken, och säkert är, att våra nutida matartister — de må vara hur skickliga och nitiska som helst — verka fuskare i jämförelse med de gamle. De ansågo ej sin uppgift som ett medel att förtjäna penningar, som ett yrke, utan det var deras religion, deras lifsuppgift. En vanlig dödlig skulle knappast kommit upp med ofvannämnda förslag — på skämt eller allvar — utan att med entusiasm ha' ägnat sitt lif åt matens tjänst — eller kanske herrar pedagoger, om de ej äro alltför likgiltiga för denna världens goda — verkligen vore villiga att upprätta en modern undervisningsanstalt efter denna metod? Då kunde man hoppas att få upplefva en gourmandisens renässans och i det upväxande släktet se gengångare till Grimod och Carême.

Tänkom oss Sverige såsom försöksland för nybörjare. Vi ha' Gotlands fårkött och Skånes grisar, grennapäron och Enköpings pepparrot; vi ha' halmstalax och västeråsgrukor, Piteå anisbröd och Ölands kroppkakor, Smålands prästost och Jämtlands mesost — allt annat att förtiga! Och är icke Sverige i främlingens ögon ett enda ofantligt smörgåsbord fullsatt af delikata rätter — för att nu inte tala om den svenska punschen, som gör hela lifvet till en dröm! Och arbogaölet, som "kommer efter"!

Hvad är då målet med denna uppfostran? Hur skall den fullfjädrade gourmanden te sig? Härpå svarar en medarbetare i "Almanach des Gourmands." (Paris 1805.):

"Gourmanden är icke blott en varelse som naturen begåfvat med en förträfflig mage och en god aptit — alla kraftiga och normalt utvecklade människor ha' ju dessa förmåner — utan han skall därtill vara i besittning af en upphöjd, förfinad smak, hvars centralorgan är en väl konstruerad gom, känslig och uppöfvad genom daglig och sträng träning. Alla hans sinnesförmånelser skola vara i fullkomlig harmoni med smaknerverna, ty han skall kunna kritiskt bedöma hvarje bit, innan han ännu fört den till sina läppar. Med ett ord: blicken skall vara genomträngande, örat i ständigt gif akt, känslan utomordentlig och smaken en fullkomlighet." —

Den sanna gourmandisen är talangernas drifkraft och gourmanden, som enligt språkmännens tolkning är liktydig med en grofhuggare, en grobian, är i själfva verket en personlighet af den utsöktaste fitness. Endast kroppens hälsa får hos honom vara stark, kraftig, allt annat ömtåligt.

Därför förefaller det underligt att kvinnan, detta delikata, fina väsen, icke får inta någon framstående plats vid gourmandens bord (eller i hans hjärta!). Åtminstone säger en af de äldre författarne att hon, som under vanliga förhållanden utgör societätens charm, vid matbordet är malplacerad. "Ty en gourmand får icke distraheras utan måste uteslutande ägna sin uppmärksamhet åt hvad som finnes på bordet — ej på hvad som omger detsamma." Det är först sedan man intagit sitt kaffe, som hon åter får intaga sin plats i sällskapslifvet — och kanske då med ännu större framgång.

Men åsikterna äro delade äfven i denna sak. Brillat-Savarin anser tvärt om, att gourmandisen bör få vara hvad den är — femininum, och framhåller hvilket gynnsamt inflytande den har

på en kvinna, särskildt hvad utseendet beträffar. "Smaken för bordets njutningar gör henne 10 år yngre" än hvad naturen och prästbetyget fastslagit.

Han påpekar dessutom, som många med honom, den stora roll, som maten spelar inom äkten-skapet. "Ett gift par, som är begåfvadt med smak för denna njutning, har åtminstone en gång om dagen en angenäm bevekelsegrund att träffas." Han jämför dess betydelse med musikens och finner den senare alltför beroende af stämning och disposition — dessutom ett arbete, — då däremot intresset för maten ger odeladt nöje.

Efter vanlig uppfostringsmetod blir man verklig gourmand först vid 40 års ålder — hvarför icke skaffa sig denna förmån vid yngre år, från barndomen! Det fina bordet är sedan "den sista solstrålen, som smeker den ålderstignes lif"; — solstrålarna bör man fånga och magasinera under vår- och sommarkar, — och njuta af under höstens tider. Därför, o mänskiska, förakta icke en njutning, som kan börja redan i barndomen och räcka hela långa lifvet — blif gourmand!

MÄRTA BYGDÉN.

Skojarbröllopet.

Från "Ismaels barns" sorglustiga ökenvandring.

Af Olof Högborg.

(Forts. och slut.)

EN UPPSTOPPAD UF gjorde resällskap, likaså en fläckig oxhud på stång jämte oxens torkade rumpa och behornade hufvud. I förbifarten fick skraddarn fatt i en alns-lång hundskinnsmuffel, invändigt fodrad med kattskinn och äfven den följde med. Först slog skraddarn mot det famnslånga skaffet till en *tvara* eller grötvisp, som dängde upp ur grötgrytan, så att hetgröten skvatt och yrde omkring. Sist for olycksfågeln ner i en hejdundrande stor diskvattensgryta tätt bredvid, en riktig 180-kannsgryta, ty detta var i hembränningens tider. Öfver hela kockstugan stod som en ur af hetgröt, slaskvatten, damm och skräp från vinden. Käringar och pigor, nedsmorda till den grad, kommo sättandes hela hopen, väsnades och ropte att själfvaste horn- och svansfulingen hade drämt ner med horn och svans. Det var liksom de trodde, att han tog hus i diskvattensgrytan, men huru han såg ut, därom rådde olika meningar. En del hade sett honom röd- och hvitrosig, andra grågult fjäderraggig och till den grad stygg...

VII.

Hos skojarne på mon vardt nu en uppstakelse, må jag säga. Allt folk skulle till kockstugan och skåda hurudant förhållandet var. Där låg den smörjiga muffeln rakt i grötgrytan. Sedan ropte käringarne åt dem att akta sig för diskvattensgrytan, där han var. Men Kalle Friberg och Janne Frisk, Aron och Bryngel Gabriellson mente tro på, att låg hornfulingen i diskvattnet, så skulle de dit och se huru han såg ut.

"Tjohej, tjohej, undan svärmorskäringar!" låt den vilda gastylen från dem. Tja, det var förstas bara skraddarstackarn till nytt skrattlöje. Frackskjörten hängde halft afrifna öfver grytbrädden och nu afsletos de fullständigt, så att han skulle blifva lik annat folk.

Kalle Friberg och Aron Gabriellson togo så fatt i trälocket, som stod lutadt mot väggen, och lade det öfver grytan under nytt jubelylande hos sällskapet. Men skojarlynnnet är ombytligt och bäst ingen visste ordet af, så tyckte Janne Frisk och Bryngel Gabriellson,

att stryk skulle den ha, som skaffat skraddarn på kockstuguvinden till denna förödelse af bröllopsredningen.

"Akta er själf för stryk, ni pojkar!" tyckte Kalle Friberg och Aron Gabriellson. "Ni ha nog sett, att danneman var karl att lätta en spink, så att det förslog."

Janne och Bryngel blefvo, förstås, inte utan svar och det ena skräpordet gaf det andra; hela hopen delade sig i medhåll och mothåll. Men skojarne ha inte långt från trätömål till slagsmål — och byxafdraging! Bäst det var ylade Kalle Friberg i stupande växeltoner mellan rött och mörkgrönt:

"Tjohej, tjohej, käringar och pojkar! Här ska vi se om en byxa löper! Tjohej, byxan af Janne Frisk i rödaste rippet!"

Det bar till att drabba ihop för pojkar och gubbar, käringar och jäntor i en klunga under tjo och hej och larm och vrål öfver hela bygden. Ett tu tre låg Kalle Friberg själf byxlös på gården och byxhalfvorna slängdes på elden under grötgrytan. På detta skulle en del af Jannes segrande medkämpar in och störta i sig en sup, om något brännvin fanns kvar. Detta skulle de inte ha gjort, ty under tiden blef strax en ny sammandrabbning, där Janne Frisk led undergången och var byxlös i blänken.

Så hade brudgummen gått där och bedt och förmanat dem att taga sig till vara, men då ingen brydde sig om honom, vardt den stackarn hastigt biten af sinnet och alldeles stormsvettig på en gång. Detta skulle inte heller han ha gjort, för bäst det var ylade Bryngel Gabriellson alldeles mörkrött öfver mon:

"Tjohej, tjohej, pojkar! En kärfve till, mens vi ä' i farten! Byxan af brudgummen vاران i blankaste rippet."

I blinken låg också den stackarn byxlös på gården, till sällskap åt de två andra halfnakna spektaklen, som gingo där. Sedan kom slagsmålet i gång där och hvar på mon om ett och hvarje. Stor-Lars, som gick alldeles slagfri, och skraddarn, där han låg i diskvattnet, kom ingen längre ihåg, ehuru bägge voro första förgelseklippan. Och då den förre ej såg något att taga sina händer i, så gick han ner i solbacken och lutade omkull sig fundersamt.

Kanske det var så, att dessa Ismaels barn skulle ha det stryk de gäfvos hvarandra? Stor-Lasse hade aldrig förstätt, hvarför de lagförde dessa varelsor, som inbördes voro hvarandras straff mer än nog. Det hade visst också från början gått underligt till vid deras upphof. Visst var det orättvist medhåll åt deras stamfader Abraham, som gick slagfri, sedan han, gifta mannen, hade blifvit far åt Ismael med pigan. Den som dömde i saken, så rättvis han än skulle vara, slog i stället harmen på pigan och Ismaels barn. Sedan skulle nu de här stackarne träta och slåss och äta upp hvarandra så långt efteråt bara för det där gamla!

"Förskräckligt hvad det har gått tokigt till i denna världen!" tänkte Stor-Lasse i det han lurade in i den svala skuggan under morgonsolen.

VIII.

Midt under allt göande och all olåt, som hördes vida öfver morgonlandskapet från skojarbröllopet å mon, hände sig, att fogden och länsmannen kommo hemåkande på söndagsmorgonen från ett häftigt kalas, skjutsade af fjärdingsmannen, alla tre påstrukna och länsman värst. Nu tyckte de som ordningsmakt skäligen att köra upp åt mon och taga styr på skojarne i den omständighet, hvari de hördes vara.

De kommo upp till stället och det gick någon väg att stiga af. Så begynte länsman som närmaste vederbörande att huta upp byket. Ingen gaf akt på honom i den slagsmålsifver, som där rådde.

"Se ni då inte, att ni ha själfvaste länsman

framför er?" sporde han gång på gång, men ingen såg det. Hvem hade tid med länsman nu, när det var som brådst att slåss?

Fogden blef otålig och gaf sina underordnade en vink.

"Tag och sätt bojorna på dem här fyra slagskämparne nu först," säger länsmannen till sin fjärdingsman. Han pekade på Kalle Friberg och Janne Frisk, Aron och Bryngel Gabrielson, som parvis mätte hvarandra en skäppa så full de kunde.

Nu äntligen, då handbojorna kommo skramlande, vaknade skojarne som ur en annan dröm.

"Länsman och fjärdingsman och höga vederbörande ä' här!" ropade Kalle Friberg i handlur öfver gården.

"Go' morron, go' morron, fina herrskap!" hälsar länsman med en hick, när hela sällskapet strömmat till. "Jo ni bär er just snyggt åt på sabbatsmorgonen vill jag lofva! Jaha, du Friberg och du Frisk och ni två, bröderna Gabrielson, följa med nu bara, så blir det fyra slagskämpar och bråkstakar mindre!"

"Nej, se det var då en evig lögn!" skrek rundt omkring hela sällskapet, enigt på rappet, när länsman var framme.

"Tro ni, fine go' herrar, att inte den årstiden är inne, då en länsmansbyxa löper?" sporde brudgummen, där den stackarn stod byxlös tätt bredvid.

"Tyst, människa!" röt länsman varnande.

"Hvad i själfvaste fulingens skinn och ben är det nu?" röt Kalle Friberg. "Skall inte en kristen få slåss i fred för länsman en söndagsmorgon heller? Hvad har det nu kommit för slags förordning?"

"Bojorna på den där göken nu först!" befallde länsman.

"Jo då ska ni allt få dra vefven!" larmade skojarne.

Länsman och fogden, så fumliga de än voro nu för tillfället, sökte hjälpa till, men Kalle fick hjälp och gick fri.

"Tjohej, tjohej!" ylade han vildt med flaxande armar, liksom tillreds att flyga. "Här ska' vi se om en länsmansbyxa löper! Hejsan, länsmans byxor gå nu till Davids höns i korgen!"

Ett hastigt handgemäng under skratt och larm; länsman ligger byxlös på gården, byxhalfvorna hänga i kronan på hvar sin rönn.

"Jag ska' arre . . . arrestera er hela by . . . byket," ryter fogden så godt han förmår i hickan.

"Tjohej, tjohej!" ylar Kalle åter. "Nu ta vi höga vederbörande i nästa varp! Hejsan, nu löper en fogdebyxa!"

En handvändning och fogden ligger där i samma snöda elände. Sist kom turen till fjärdingsmannen. Sex byxlöse funnos nu på gården och där blef nu en förskräcklig låt på alla vis.

IX.

Stormor nere i gården hörde i härlig söndagsmorgon det kusliga göet från bröllopsgården. Hon tog för säkerhets skull sju stycken kjolar ofvanpå innerkjolen, tillsade en piga att följa sig och gick beslutsamt upp åt mon.

Då hon kom dit, såg hon ingenstädes Stor-Lasse, men fann i stället hela bröten i träta i och omkring kockstugan. Skojarne, bland dem tre byxlösa varelser, trätte utifrån på andra, som hördes träta och domdera inifrån. När hon då höjde sig på tårna och tittade in, märkte hon där bland allt oföre tre främmande, byxlöse karlar, som tagit sin tillflykt till kockstugan i sitt elände. Ingen gaf akt på henne i den trätoifver som var.

Stormor trängde sig in. I grötgrytan åter-såg hon sin muffel från de unga åren. Så hördes någon varelse krafla och väsnas i diskvattensgrytan. När hon höjde på locket och såg dit, så låg skraddarn där i sitt elände.

Hon betraktade honom, kände på honom, luk-tade på honom. Alltså ingen skrömt ändå!

"Hvad är du för en?" sporde hon, när varelsen öppnade ett par slöa ögon.

"Joho," lallade djuret, "jag är schneider, jag, finskräddare vill säga från stan, taljör som tysken säger." Hon funderade en handvändning och tillade:

"Då du liks är i grytan kommen, så kan du liks i grytan ligga, mens jag kokar af dig fyllan och ohyran," sade hon lugnt och beskedligt. Hvarpå Stormor i rykande rappet får upp en eld på golfmon under grytan.

Sedan vred hon långsamt ur en våt disktrasa och såg sig om bland de trätande för att utröna, hvem som kunde vara den värsta i ondskans hädelser. Så drämde hon trasan i synen på den, som tycktes gå utanpå de andra.

"Hvad gör du människa! Ser du inte länsman för dig!" vrålade han ursinnigt.

"Ja, inte kan jag förmärka någon länsmansliknelse på dej, här du står byxlös och värre i mun än hela hopen af Ismaels barn," genmälde hon med disktrasan lugnt. "Men om nu så är, att du är länsman, så tig först du nu, som länsman är och bör ha bättre vett än skojarhopen. Och till dess jag kan få tag i ett par byxor åt dig så kan du åtminstone, såsom en öfverhetsperson anstår, skyla dig med en kjol. Ni andra likadant . . ."

Hvad var att göra? Försmädelsen var stor, men en kjol är alltid bättre än ingenting i allt elände. De olycklige grinade illt och packet tjöt af skratt, men Stormor knöt på dem sina aftagna kjolar både inne och ute. Oväsentet började lägga sig.

Så skulle pigan gå hem med dessa tre öfverhetspersoner i kjolen och föra dem in på salen, tills byxutredningen blefve klar för deras räkning. På samma gång borde hon hämta 10 kannor mjölk, 5 kannor risgryn, kanel, socker, lutfisk, smör och bröd så mycket hon hade förstånd att taga till åt bröllopslaget. Nu blef där en fägnad bland de hungriga skojarstackarne . . .

"Mer brännvin behöfs inte åt det här bröllopsfolket. I dess ställe tar du med dig pressjärn, strykbräde, kläborste, sax, nål och tråd, så får skraddarstackarn här hyfsa till trasorna sina, då jag har kokt af honom eländet. Bara vattnet blir en smula varmt, så ångar nog det mesta brännvinet i väg ur honom!"

"Hurra, Stormor håller på koka skraddarn!" göade sällskapet vid denna upptäckt.

"Ja tig nu, go' vänner, och göa inte hädanefter nu, då ni ha göat hela sabbatsnatten," förmanade hedersgumman.

Så fick hon en sak om sänder ordnad. Ordningmakten linkade i väg med pigan, kockbestyret ordnades och gästerna fingo ta rätt på Stor-Lars. Han återkom, sömnsur och storögd, när husmodern tillsade honom att ta af sig alla sex paren öfverflödsbyxor.

"D'är ju bara tre par som behöfs?" trodde han.

"D'är bara tre stycken, som ha blifvit byxlösa medan du sof," upplyste hon.

Då bröllopslaget hade njutit det rikliga hederskalaset till godo under värdskap af Stor-Lars, som till slut satt där lika ståterlig som kungen och lät nosgräbban passa upp sig då kalaset var slut, var det bara en som skällde på Stormor — skraddarn från stan, som åter var snyggad, nykter och mått. Detta blef äfven för skojarne rena skammen på torra landet. De lette rätt på en gammal tröskvagn, bundo skraddarn vid skalmarne, satte sig på sätet så många som rymdes där och körde med honom i stentået under hvinande piska och skojarjäntornas ylande skratt, tills han erkände sig vara en okristlig lymmel. Sedan blef denskrädd-

darn frälst på ett helgelsemöte i stan och dessa skojarne upphörde aldrig att skratta öfver detta.

Den märkligaste saken återstår att anteckna. Icke var det så underligt, att skojarne sade sig fria från all ondskefull och vanvördig medfart af höga vederbörande. Äfven dessa senare förnekade hela historien i stan såsom en illasinnad lögn.

Den gudarna älska . . .

Berättelse af Signild Edestrand.

DET VAR EN högsommar dag i midten af sjuttonhundratalet. — Solen sken hett och kastade lodräta strålar ned i Solberga prästgårdsträdgård. Det var en för den tiden ovanligt stor och väl hållen trädgård, af jämnklippta buxbomshäckar uppdelad i stela rutor. I kvarteren närmast boningshuset prunkade en mängd granna blommor, och i de aflägsnare frodades köksväxter. Trädgården inhägnades af höga skogsträd. At norr växte granar, i söder och öster vajade björk och lind sina lummiga kronor. I ena hörnet af trädgården alldeles intill grundungen var en damm, på hvars mörka yta näckrosor simmade, och vid kanten bland vassen lyste gul iris. Skogens alla fåglar tycktes ha hem i träden kring prästgården, ty här klingade sång och kvitter, så länge sol var uppe, och när natten föll på, klagade näktergalen bland buskarna vid dammen.

Den nyligen aflidne pastorn, herr Gabriel Solberg, hade varit en stor blomstervän och naturdyrkare. Alla anläggningarna här voro gjorda af hans hand och präglades af smak och skönhetssinne.

Herr Gabriel var död och borta. Till efterträdare hade han fått en helt ung man, Eske Liebman. Denne, som hade godt namn om sig för lärdom, hade fullbordat sina studier i Tyskland. Sålunda hade han blifvit magister i Greifswald och efter offentlig disputation kreeerats till theologiæ baccalaureus i Wittenberg. Återkommen till hemlandet ingick han — ehuru stockholmare till börd — i Lunds stift. Först tjänstgjorde han någon tid i Lund, där han gjorde sig bemärkt som en framstående predikant. Med sina fria åsikter och sitt oförfärad sätt att uttala dem blef den unge mannen snart nog en nagel i ögat på sin gode biskop, som fattade ett djupt misshag till honom. Om ej herr Eske tillhört en så framstående släkt och haft så erkänt goda kunskaper och predikogäfvor, så hade hans chef säkert snarast möjligt sändt honom ut som hjälppräst åt någon pastor i stiftets utkanter och sålunda oskadliggjort honom för en tid. Nu vågade han ej.

Under den första tiden af sin prästerliga verksamhet hade Eske Liebman mötts af flera misstråkningar. Var det han, som var underlig, eller voro människorna det? Han fann deras sätt att döma och handla så alldeles oresonligt, och de lagar de ställt upp för sig syntes hafva tillkommit endast för att öfverträdas. Han tjänstgjorde som sekreterare vid konsistorium, och när han som stadens präst yttrat sin mening i ett eller annat mål, hade han mötts af sina ämbetsbröders isande oförstående och ogillande. Många af de saker, som hänskjutits till konsistorii afgörande, hade upprört honom, och ofta hade han på det kraftigaste opponerat sig emot de fällda domsluten. Det var också underliga ting herr Eske fick bevittna. En fattig handverkare hade inför präst ingått trolofning med en kvinna, som sedan under hans frånvaro varit honom otrogen, i det hon varit älskarinna än åt en, än åt en annan af stadens gesäller. Mannen inställde sig för konsistorium och anhöll att bli lagligen skild från sin fästekvinna. Det blef emellertid hon, som fick rätten på sin sida.

[Enligt domen skulle hon erhålla hälften af hans lön, betraktas som hans hustru och åtnjuta kyrkans förmåner, hvilka däremot förvägrades mannen. Aldrig kunde herr Eske glömma blicken af kränkt rättskänsla eller tonen i mannens bittra stämma, när han vid utgåendet yttrade: "Här kan inte en ärlig man få god rätt, men väl usla kvinnfolk!" — En kvinna anklagade sin man för misshandel. Hon varnades för att ställa till bråk för ett par örfilaras skull, helst som de kanske varit högst behöfliga. — En student var inkallad, emedan han från Tyskland medfört några böcker, författade af en tysk, dömd som kätare af sin samtid. Studenten förklarade, att han bränt upp böckerna och för öfrigt bekände sig till den rena evangeliska tron. Han dömdes dock att böta till kyrkan tre kannor vin och betala till de fattige två daler silfvermynt, därför att han läst sådana böcker, som enligt kongl. majestäts nådiga plakat voro alldeles förbjudna. Herr Eske tänkte på sina ännu ej uppackade läraryr, alla fulla af böcker både förbjudna och tillåtna. Han ämnade läsa dem alla, så snart han fick tid.

En dag när den unge prästen kom hem till sin bostad, fann han där en skrivelse, hvori han af patronus kallades till pastor i Långaryds pastorat. Men bredvid kallelsen låg ett annat papper, en förbindelse för honom att gifta sig med det höga herrskapets kammarpiga. Herr Eske sände tillbaka både kallelse- och

förbindelsepapperen med några få stolta rader, där han betackade sig såväl för herr grefvens pastorat som för fru grefvinnans kammarpiga.

Men efter detta betraktade hans högvördighet biskopen honom med än mörkare blickar. —

Utän att fråga efter annan dom än sitt eget samvetes vandrade Eske Liebman vidare på den väg, han utstakat för sig. Han skaffade sig många beundrare och många ovänner. Hans blick blef djup af allvar, hans panna dystert — och han kände sig mycket ensam.

En dag blef han tillsagd att gå upp till biskopen. Denne meddelade, att herr Eske åter erhållit kallelse till ett pastorat. En prästänka, som hört honom predika i domkyrkan, hade inkommit till konsistorium med anhållan, att han måtte få bli efterträdare åt hennes aflidne man. Patronus i församlingen, en nära nittio-årig gubbe, hade bifogat ett kallelsebref.

Biskopen, som gärna ville ha den unge mannen aflägsnad från universitetsstaden, utmålade för honom alla fördelarna af att bli pastor i Solberga, och Eske, som längtade bort från de tryckande förhållandena i Lund, där han ständigt kontrollerades och kritiserades, förklarade sig villig att mottaga kallelsen.

Biskopen lyckönskade honom och klappade honom helt faderligt på axeln samt frågade honom så där helt i förbigående, om han tänkte försörja änkan.

„Ja, naturligtvis,“ svarade Eske, „det vore ju orätt att jag bort henne, helst som det ju är genom henne jag fått pastoratet.“

Nu var det så, att prästänkan i Solberga hos biskopen anhållit att blifva „konserverad vid kallet“, hvilket näddigt beviljats. Detta innebar att efterträdaren skulle erhålla pastoratet med villkor att han skulle gifta sig med aflidne pastors änka. Ibland affordrades skriftlig förbindelse. Biskopen hade nu valt uttrycket „försörja“, emedan det kunde tydas på två sätt, och med känedom om herr Eskes lynne och åsikter vågade han ej uttrycka sig tydligare om ankans försörjning, långt mindre affordra någon skriftlig förbindelse. Men som fru Jannika, prästänkan i Solberga, var en vacker och ståtlig kvinna, hoppades han, att allt skulle gå efter önskan, sedan den personliga bekantskapen inleddes.

Full af nytändt hopp och med hjärtat varmt af tacksamhet lämnade Eske Liebman staden Lund, där han från första stund vantrifts, och för landsvägen till sitt pastorat, beläget i en härlig trakt af norra Skåne, rikt på sjöar och skogar. Där skulle han sedermera få mottaga konungens fullmakt på kallet.

— Eske Liebman hade tillbragt några veckor i Solberga. Denna tid hade för honom varit välgörande och lycklig. Den enkla landtbevakningen hade kommit honom tillmötes med välvilja och ett förtroende, som verkade rörande, och han predikade för fulla kyrkor, ehuru sanningen att säga hans åhörare ej förstodo mycket af hvad han sade på grund af det uppsvenska tungomålet. De höllo i alla fall af honom och nöjde sig med att lyssna till tonfallen i hans varma stämma och följa uttryckets växling i hans ansikte samt voro så intresserade häraf, att spögubben, hvars plikt det var att gå omkring i kyrkan och väcka de inslurnade, ej fick något att göra utan somnade själf in på sin plats bakom en pelare ända nere vid vapenhuset.

Men hela församlingen visste, hvad ingen än vågat säga till herr Eske själf, och han ensam var okunnig om, det nämligen, att han var pliktig att taga herr Gabriels änka till hustru.

Nu denna välsignadt vackra och varma julidag kom Eske Liebman långsamt vandrande öfver ängen. Han hade varit och tagit sitt bad i sjön. Han gick med hatten i hand och lät solen skina sig rakt i ansiktet. Han strök med handen öfver sitt fuktiga hår och lät blicken glida öfver det härliga landskapet. Han kände sig så lycklig i detta ögonblick, så full af styrka, ungdom och glädje.

Nu tog han en genväg genom prästgården. Han tänkte gå in på sin kammare och studera litet före middagen, men hans blick fångades af prästens dotter. Han måste stanna och tala med henne.

„Hvad gör I där, jungfru Ingefred?“

„Hvad jag gör? Det ser I väl, jag lukar ju.“

„Lukar? Hvad är det för slag, är det att rensa bort ogräs?“

„Ja visst, och vill han veta hvad det mer är, herr Eske, skall jag underrätta honom att det är mycket iredamt. Ibland bränner man sig af nässlor, och så blir man så led om fingrarna. Se bara!“ — Två små solbrända händer med fingertopparna svarta af jord räcktes upp mot den unge mannen.

Hon var alltför täck, jungfru Ingefred, den nyligen aflidne herr Gabriels sextonåriga dotter. Eske Liebman hade aldrig sett någonting så förunderligt som denna unga tärna.

När han först såg henne stå nigande framför sig med sedesamt sänkta ögonlock, kom han genast att tänka på ett äppelblomster, så hvit och skär var hon. Men när hon slog upp ögonen, försvann likheten — de voro så alldeles för mörka. Hon såg på honom med en forskande blick af bråmoget allvar, som kom honom att nästan känna sig beklämd.

När herr Eske sedermera var samman med Ingefred måste han ständigt gifva akt på hennes ögon. Han fann dem så dagliga, och ständigt skiftade de uttryck. Ibland voro de fördunklade som af tunga tankar, stundom blixtrade de af hat och trots, ofta gäckades de eller blefvo kalla, ljusa och elaka, men de kunde också utsända strålar af godhet, värme och något mera, något obestämdt, ofattbart, oändligt, som födde drömmar och väckte längtan. —

I dag var Ingefred i sitt meddelsamma lynne. Hon såg leende upp på den unge mannen.

„I har det allt bra, I karlar, slipper ligga här och tråla som jag, stackars kvinnfolk,“ sade hon.

Herr Eske rodnade.

„Hvarför lukar I, jungfru, när I ej gärna vill?“

„Det förstår I väl, att mor tvingar mig. Hon tvingar mig till allt som är tråkigt. Om inte hon vore, då skulle I se att jag skulle ha det morsamt.“

Pastorn tyckte förstås, att detta var ett opassande tal, men han kunde ej låta bli att spörja vidare. Hur tänkte hon då tillbringa sin dag?

Ingefred slutade ögonblickligen med sitt arbete och lät sig glida ned på gräsplanen. Hon sträckte vidt ut armarna, såg rakt upp mot himlens bländande blå och började tala lågt liksom för sig själf.

„Jag skulle aldrig arbeta. Om morgonen, när solen gick upp, ville jag rida ut öfver markerna, men inte på Jupiter — den gamle dromedaren — utan på en ung, vild häst, en fåle med eld i blodet. Åh, jag skulle allt styra honom, klatscha på med piskan, så skulle han få springa, tills skummet yrde. När jag kom tillbaka, ville jag kasta mig i sjön och bada och sedan hvilade på stranden. Där är ett ställe där det växer så mycket förgätmigej. Solen skulle skina hett på mig och så ville jag drömma“ . . .

Hon afbröt sig tvärt.

Eske Liebman blickar hängde som förhaxade vid flickan i gräset, och hans röst lät dämpad och smekande:

„Hvad skulle I så drömma, jungfru Ingefred?“

Hon reste sig i sittande ställning.

„Herr Eske,“ sade hon i en half hviskning, „har han sett ibland, då det är liksom dimma eller rök, att det är riktiga ränder från solen till jorden? Då säger folket, att det blir regn, för solen suger vatten. Vet han, hvad jag önskar, när jag ser det? Jo, att solen med sina långa strålar skulle suga mig upp. Tänk att fara genom luften i en rand af ljus — och så att komma till far!“ —

„Till far,“ upprepade den unge mannen, „men solen är ju . . .“

„Tyst, säg ingenting om att det är omöjligt! Min käre far dog ju — hon mördade honom. Nu är han i solen. Han måste vara, där det är varmt och ljus. Han hade det så mörkt här och så kallt.“

Ingefreds röst dog bort. Hennes blick blef svart af hat, och hela hennes barnsliga ansikte fördyrades. Herr Eske vågade ej störa henne med ett ord.

Snart skakade hon dock af sin tunga stämning, gjorde en käck kastning med huvudet och fortsatte vänd till den unge mannen:

„Herr Eske, vet I hvad jag skulle göra om eftermiddagen? Jo, jag skulle fodra korna liksom nu, jag gör det hvar dag. Jag tycker så mycket om de beskedliga kräken. Och vet I, där är en gammal ko, som heter Lotta, och för henne berättar jag alla mina hemligheter. Hon är så vislig, hon kan tala. Hennes ögon äro så vackra, och det är med dem hon talar.“

„Hvad säger då Lotta till den lilla jungfrun?“ sporde Eske, som fullkomligt fångats af sagostämningen omkring Ingefred.

„Hon säger jämt, att jag skall tåla mig och vara stilla och from, för min lefnad blir ändå aldrig lyckosam. Men jag svarar henne, att just därför att min lefnad intet blir lyckosam, vill jag göra allting, allt som faller mig in. Jag frågar intet efter, hvad någon tycker, bara jag har roligt — och jag ångrar aldrig någonting, när det bara varit roligt.“

Det var tyst en stund.

Så sporde herr Eske:

„Men om aftonen, hvad skulle I göra då?“

„Om aftonen,“ återtog Ingefred. „Om aftonen.“

Hennes ögon blefvo drömande, mörka, hennes röst beslöjad.

(Forts.)

TILL FRUKOST

hvarje dag bör Ni äta

HAFREGRYN — HAFREMJÖL

och Ni grundlägger därmed Eder

hälsa.

Specialegenskaper: Genom den gul-

aktiga, mineralrika proteinhinnan:

närande, dryga, fin smak. —

Tillverkas under läkarekontroll. —

söndag) med potatissalad; saftsoppa med mannagrynsflammer.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; pytt i panna; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Hotch-potch-soppa; kokt gös med smör och ägg samt potatis.

TORS DAG. Frukost: Smörgåsbord; fisk med ägg och ris (rester från onsdag); mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttbullar med bruna bönor; kallsål med skorpor.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; uppstekta köttbullar med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Makaronipudding med skinka; krusbärskräm med mjölk.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; pannbiff med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Sillpudding med potatis; filmjölk med tunnbröd.

RECEPT:

Blomkål med parmesanost (f. 6 pers.). 2 små, vackra blomkålshufvuden, vatten, ättika, 2 msk. hvetemjöl, salt, 2 msk. smör (40 gr.), 3 msk. mjöl, 6—7 del. blomkålsspad, salt, peppar, (socker), 2 äggulor, 50 gr. riven parmesanost, 2 msk. fint stötta skorpor.

Beredning: Blomkålen rensas, lägges i ättiksbandadt vatten (1 msk. ättika till hvarje lit. vatten) och hvetemjöllet strös öfver, hvarefter blomkålen får ligga 1 tim. Kålen tages upp, sköljes väl och sättes på i kokande saltadt vatten (kort spad) och får koka tills en vispkvist går lätt igenom. Den uppplägges genast på ett eldfast fat eller ock på ett fat af nickel, och spadet tillvaratages. Smör och mjöl sammanfräsas, kålspadet tillsättes litet i sänder, under flitig rörning, hvarefter såsen får koka 15 min. Den afsmakas med kryddorna, och de uppvisade äggulorna jämte hälften af ostent tillsätts, och såsen får sjuda men ej koka. Den hälls öfver blomkålen, som därefter beströs med resten af ostent och de fint stötta skorpor samt sättes in i ugnen omkr. 15 min., eller tills den fått vacker gulbrun färg. Den serveras som mellanrätt.

Rostbiff (f. 12 pers.). 3—4 kg. rostbiff eller dubbelbiff, 1 msk. salt, 2 msk. smör (40 gr.), kokande vatten, 2 stora portugisiska lökar, 4 msk. smör (80 gr.).

Beredning: Rostbiffen tvättas med en duk doppad i hett vatten, bultas lätt och saltas. Smöret upphetas i en långpanna, köttet lägges och insättes i varm ugn. Efter 10 min. tillsättes litet kokande vatten och värmen i ugnen stegras. Rostbiffen öfveröses hvar tionde minut med sin sås, som emellanåt spädes med kokande vatten. Till stekningen beräknas 25 min. på hvarje kg. kött. Rostbiffen skäres i tunna skivfor och garneras med löken, förväld, skuren i skivfor och kokad i smöret. Såsen silas och och skummas, samt serveras med jus.

Sill i nattrock. 2 stora saltas sillar, 1/4 tsk. hvitpeppar, 2 stora rödlökar, 3 msk. smör (60 gr.), 1 ark hvitt papper.

Beredning: Sillen vattenlägges ett dygn innan den skall användas. Skinnen afdrages och hufvud och stjärt bortskäras. Den uppskäres i ryggen och benet jämte inålfvorna urtagas, hvarefter den sköljes väl. Den beströs invändigt med peppar och den skalade samt i tunna skivfor skurna löken. Den hoplägges åter så, att den bibehåller sin form. Hvarje sill omvras väl med 1/2 ark papper smordt med 1 msk. smör. Den stekes i smör öfver hastig eld, tills papperet är brunt. Sillen serveras i papperet med stufvad potatis.

Wienerkottletter (f. 6 pers.). 6 hg. benrikt kalkkött, 1 1/2 hg. kokt potatis, 2 msk. fint hackad persilja, 2 msk. grädd, 2 tsk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar.

Till panering: 2 ägg, 1 1/2 kkp. stötta skorpor.

Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.), 3 kkp. buljong eller vatten.

Beredning: Köttet tvättas med en duk doppad i hett vatten, skäres i tärningar, befrias från hinnor och senor och drivres tre gånger genom köttkvarn, sista gången tillsammans med potatisen. Färsen arbetas väl tillsam-

mans med persiljan, grädden och kryddorna. Af färsen formas tunna kottletter, hvilka penslas med de uppvisade äggen och vändas i de stötta skorporna. En stekpanna upphetas långsamt, smöret brynes däri och kottletterna få sakta genomsteka med tätt slutet lock omkr. 10 min. De serveras med spritarter eller spenat.

Potatissalad (f. 6 pers.) 1 lit. kokt, kall potatis, 2 kokta rödbetor, 2 saladshufvuden, 3 msk. kpriss, 3 äggulor, 1 knifudd salt, 1 tsk. engelsk senap, 1 tsk. socker, 3 tsk. vinaigre, 2 tsk. kprissättika, 2 msk. fin matolja, 2 del. tjock grädd.

Beredning: Potatisen skalas och skäres i tunna skivfor, rödbetorna skäras i 1 cm. långa strimlor, saladen sköljes och skäres fint. Allt detta blandas i en karott. Äggulorna röras med salt, senap och socker och ättikan tillsättes dropvis, omväxlande med matoljan. Sist nedröres grädden och såsen hälls öfver saladen, som omröres försiktigt. Den serveras till kalla köttretter i allmänhet.

Hotch-potch-soppa (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. färbringa, 2 lit. svag buljong eller vatten, 4 msk. smör (80 gr.), 1 1/2 msk. mjöl, 1/2 purjolök, 2 morötter, 1/4 selleri, 1 palsternacka, 1 burk konserverade ärtor (eller 2 kkp. färska ärtor), 10 små jordärtskockor, 1 litet blomkålshufvud, salt, hvitpeppar.

Beredning: Färbringan knäcks och tvättas med en duk doppad i hett vatten, samt påsättes att koka i 1 1/2 lit. af buljongen. Då köttet är halfkokt, upptages det och skäres i tärningar, hvilka brynas i 1 msk. smör, tillika med purjolöken skuren i fina strimlor, därefter öfverströs mjölet, och köttet omröres väl, samt spädes med den kokande buljongen och får koka tills det är mört. Morötterna, selleriet och palsternackorna ansas, skäras i fina strimlor och fräsas i 1 msk. smör samt tillsätts jämte ärtorna och resten af buljongen, hvarefter soppan får koka med tätt slutet lock. Jordärtskockorna och blomkålen kokas isaltadt vatten. Då grönsakerna äro färdiga, läggas de i soppskålen, och spa-

det hälls öfver. Buljongen skummas, afsmakas med kryddorna och slås jämte köttet öfver grönsakerna. Soppan serveras genast.

Fisk med ägg och ris (f. 6 pers.). 5 hg. kokt fisk (rester), 3 ägg, 1 1/2 kkp. risgryn, 2 liter vatten, 1 1/2 msk. salt, 1 hg. godt smör.

Beredning: Risgrynen sköljas och påsätts i kokande saltadt vatten och får koka, tills de blifva mjuka men ej falla sönder. De upphållas i durkslag, öfverspödas med kallt vatten och insätts därefter genast i varm ugn. Omröras ofta med gaffel, tills de blifva skilda och allt vatten afdustat. Äggen hårdkokas och hackas fint. Fisken raspas med gaffel i små tärningar så stora som risgryn. Ägg och fisk blandas väl i de kalla risgrynen och afsmakas. Serveras med skiradt smör som frukosträtt.

Sillpudding med potatismos (f. 6 pers.). 2 lit. potatis, 1 1/2 kkp. oskummad mjölk, 2 ägg, 2 msk. kallt smör (40 gr.), 1 tsk. socker, 1 tsk. salt, 2 saltas sillar.

Till formen: 1 msk. smör (20 gr.), 3 msk. stötta skorpor.

Sås: 1 1/2 hg. smör (skiradt).

Beredning: Potatisen räskalas och kokas mjuk, hvarefter den pressas genom purpess eller mosas sänder med en gaffel. Mjölken, de uppvisade äggen, 1 msk. af smöret och kryddorna tillsätts och moset arbetas, tills det liknar skum. Sillarna urtagas och vattenlägges i 24 tim. Skinnen afdrages därefter och hufvud jämte ryggen och alla småben borttagas. Sillhalfvorna sköljas, inklappas väl i en duk och skäras i bitar. En bleckform smörjes med smör och vesrörs med stötta skorpor. På botten af formen lägges ett lager af potatismos, och så fortsättes, tills formen är full. Öfversta hvarvet bör vara potatismos, som öfverströs med stötta skorpor och belägges med resten af smöret, fördelat i flockar. Puddingen gräddas i ugnen omkr. 1/2 tim. Den serveras med skiradt smör.